

EESTI NOORUS

6

HL

„Päevalehe“

raamatu-, kirjutusmaterjali ja koolitarvete kauplused

Tallinnas, Suur Karja 23, tel. 446-11 ja 479-25. Pikk tän. 2, tel. 428-83

soovitavad oma rikkalikult
kodu- ja välismaa kaupade-
ga varustatud ladudest

Õ P I L A S T E L E

kõiki kooli nõuetele vastavaid **õppe-
raamatuid, kirjutusmaterjale,
kirjutus- ja maalimistarbeid**
kõrgeväärtuslikus headuses.

Müük suurel ja väikesel arvul. Kõige kasu-
likumad ostukohad.

Tallinna Eesti Kirjastus-ühisus

Ü. K.

EESTI RAHVAPANK

TALLINN, SUUR KARJA 19. TELEFON 425-55

●

Toimetab kõiki pangaoperat-
sioone nii liikmetega kui ka
võõrastega. Ostab ja müüb
välisraha ja igasuguseid kindla-
protsendilisi väärtpabereid.

●

TALLINNAS, 17. JUUNIL 1937

9. AASTAKÄIK

ALFRED TAMM

Võidupüha elutuled

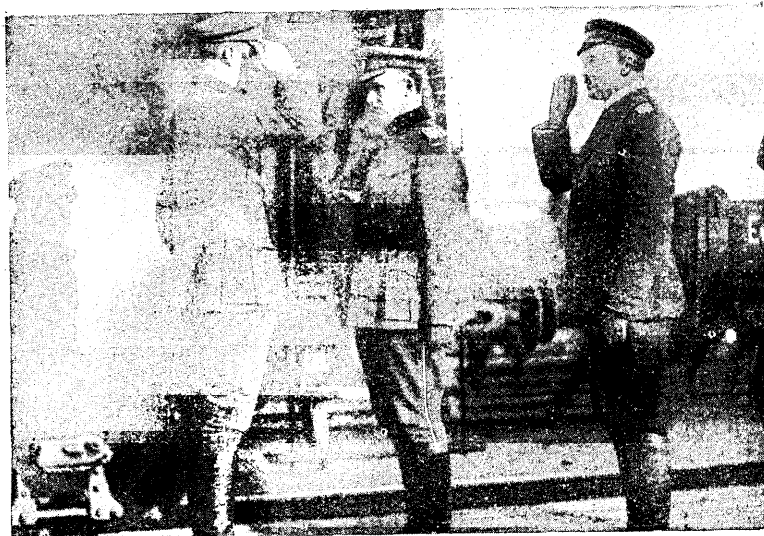
Võidupüha võeti meil ametlikult pühitamisele alles nelja aasta eest. Vabadussõjast, mis andis uue põhjuse võidupüha pühitamiseks, on möödunud aga varsti kakskümmend aastat. Põhjust, miks olime võidupüha jätnud märkimata oma avalikkude pühade hulka juba varem, ei tuleks siiski otsida ei mingis erakordselt suures rahvuslikus tuimuses, tühimuses pühade pidamisest ega ka selles, et varem oli vabadussõda veel liig eilne. Ja kuna ei saa ka ütelda, et uus püha on võetud kalendrisse ainult mingeil ajutise iseloomuga poliitilistel kaalutlustel ja et ta seepärast ei juurduks niikuinii, siis paratamatult leiame viivituse põhjuse ainult rahva iseloomus endas.

Oleme liiaks aeglased mitmeti veel ka täna. Tajume küll, et mitte üksnes rahvasterviku, vaid ka iga üksiku isiku iseolemisele ja eneseväärtustundele võidupüha mõte ütleb palju rohkem, kui nii mõnigi teine, avalikult pühitsetav tähtpäev aastas, aga sellest järeldusi teha me justkui pole viitsinud. Endi vabanduseks võime küll märkida, et loidust meie mõtlemises pärast maailmasõda soodustas eriti see otse äärmuslik intellektualismi laine, mis lorkas kõikjal mujal ja mis paratamata nakatas ka meid. Ja kui nii mõnedki meist suuremad rahvad on omaks võtnud ja endile usutunnistuseks seadnud jämedakoelise,

fašistlikes maades barbarismini kündiva rahvusindividualismi, mis tunnistab õigusena eeskätt jõudu, siis ka meil kui väikerahval on vist ülim aeg mõtelda eelkõige ja alati vaid endi iseolemisele, meenutades minevikust neid võite, millistega oleme kindlustanud selle iseolemise kuni tänaseni ning millest võib ammutada jõudu ja usku ka tulevikku. Ei ole kuidagi juhuslik, et ka meil nii mõnigi vaim, kes varem suvatses eksleda ja ilutseda kõrgemate metafüüsiliste targutuste sfäärides, praegu juba möönab ka maiste asjade olemasolu.

Tartu ülikooli õppejõud Dr. A. Anni oma uusimas pikemas kirjutuses „Akadeemias” nr. 1 ütleb muuseas järgmist:

„Hitler peab oma üheks suuremaks teeneks, et ta saksa nooruse on teind uuesti terveks ja rõõmsaks. Mis puutub füüsilisse inimesse, võib tal olla rohkesti õigust. Ta on saavutand seda sellega, et ta on selle nooruse pannud kehalisse tööle, marssima ja matkama, elama karskelt ja kargelt, vähe hoolima igasugu „kodanlikest mugavustest”. Isegi üliõpilaselust on enamvähem välja pühitud vana korporatsioonlik pummeldusvaim. Umbes sedasama võib ütelda Nõukogude Liidu noorsoost. Olgu selle vaimse pealechitusega kuidas on, kuid nii on diktatuurimail igatahes saavutatud nii energiarikas füüsiline alus, kellega

Soomusrongide Divisj. ülem polk. K. Parts raporteerib Pihkva jaamaesisel Sõjavägede Ülemjuhatajale — kindral J. Laidonerile, pärast Pihkva vallutamist meie vägede poolt.

demokraatsed maad vaevalt suudavad võistelda, ilma osalt samasugust elu-reformi läbi viimata. Ja ärgu arvatagu, et see ka siin sünnib ilma tugeva järelaitamiseta riigi poolt, niihästi propaganda kui ka võimaluste andmise või tarbekorral otse surve teel. Fasistliku barbarismi jõu vastu ei jaksa kaugeltki võidelda ainult vaim. Vana „puhas idealism“ oma vaimu usuga sureb paratamatult. Isegi spiritistide vaimud ei jaksa muud teha kui koputada, suuremaks võitluseks on aga tarvis enne kõike sõnakuulelik ja tugev keha.”

Selline jutt on selge. Dr. Annist küll räägib oma kirjutuses teisel ka niisugusest väheusaldatavast asjast, nagu on „ülerahvuslik õiglus“, aga näiliselt ta ka ise sellesse enam palju ei usu.

Mõtlemise ühtlustamine veel aga kaugeltki ei tarvitse tähendada ega tingi tema lihtsustamist. Elu põhitungid ja tunded jäävad meile kõigile alati ühisteks, ja need ütlevad meile, et meie kui rahva lunastuseks on vaid ühtekuuluvustunne, on ühtehoid. Teistelt me seda ei saa. Ei veel mitte niipea. Võime kahelda kõiges, — isegi ka selles, kuidas me püsime, või kuidas me omal ajal ellu saime, kuid teame päevselgelt, et meile on jäänud elu sissekuni tänaseni ainult tänu sellele, et meis on püsinud ühtekuuluvuse rahulikku uhkust.

Veel vaevu ulatuvad meieni pärimused ja jutud Lembitu uhkusest, — uhkusest kuldsena puhtast. Temal jätkus püsi. Ja kui Lembitu jäigi alla ja tuli pikk sajandeid kestnud öö, siis veel ju äsja, meie viimases vabadusheitluses saime meiegi panna kehtima endi uhkuse, saime ajada kühma sirgu, olime jälle mehed, ja jaanilaupäeval Võnnu all lunastasime Lembitu Paala.

Vabadussõja heitlustes mujalgi säästis meid me ühtehoiu vaist. See vaist ei kao, — ehkki hiljem, heitluspinge kadudes, ilmnes meis jälle ka juurekasvanud omavahelist orjakiusu. Oleme vabanemas sellest. — Teame tajume nüüd, et kui olime rahulikus eneseväärtustundes ja endi ühtekuuluvuse vaistu abil niivõrd väikese rahvusena talunud raskemaid rünnakuid teistelt, kelle üleolek meist osutus ainult arvuliseks, siis muus seda üleolekut ei olegi, — siis ka olevik on julge tulevikule.

Selleks iga pööripäeva tulekul pühitsemegi oma võitu, — vahelt äripäeva nõrdimuste märgime, et meie minevik on pandiks tulevikule. Kui meile jaanilaupäeval eales meenuvad meie mineviku Paalad, Pihkvad (kus oli omal ajal käinud ära Lembitugi) ja Võnnud, — meie pöördpäevad, meie lunastuspäevad, siis võime olla rahul rahulikus uhkuses ja ühtehoius. Elu ei salli kuskil tühjust. Meil tuleb ta täita. Ka meis enestes. Nii täidame ka oma kõlbelise kutsumuse.

G. CEDERSTRÖM'i maal.

„Narva lahingu (20./30. nov. 1700. a.) võitjad ja võidetud“

Rootsi Natsionaalmuseumi omandus

T. VAREND

Vagajutt ühest muretust

Miks oli Martini nimi Murelik, pole teada. Kui ta muretu iseloom oleks olnud päritud vanemalt nagu nimi, võiksime oletada, et mõni esivanem ristiti nii pilkelise tagamõttega, kui aga Martin oli ainuke muretu Murelikude perekonnas, jääks meile veel oletus, et mehe muretus oli ammutatud juhusliku perekonnanime vastupidisest autosugestiivsest mõjust. Kuna me eellugude tegelikkust ei tunne, võime alata jutuga alles sealt, kustmaalt on võimalik jälgida Martin Mureliku elukäiku.

Jättes kõrvale kõiki kommentaare inimliku mure ja muretuse pahelisusest või vooruslikkusest, jääme tegeliku olukorra raami, nentides, et Martin Murelik oli muretu selle sõna ulatuslikumas ja parimas mõttes. Sellest aga annab ülevaate lugu ise.

Oma noores ja jõulises meheas tutvunud sama noore ja kena neiuga ei jää sündimata armastus, mis nõuab tegusid. Armastusel üteldakse olevat küll ohjad inimeste köitmiseks üksteisega, ei millelgi ole aga ohje armastuse enda köitmiseks siis, kui see tahab olla vaba. Nii saabki Martin Murelikust muretu abielumees, mis sest, et neiu rikaste vanemate uhkus tahab siduda noort tüdrukut oma kullaga, jättes abielu teostumisel noort inimpaari elatuma sel harilikul vaeste viisil ainult Martini töö eest saadavast napist tassist. Martin aga naerab muretult elule näkku, tõstab kive ja veeretab palke, ehitab maja ja võtab naerunäol oma viletsa tasu. Martini

muretuse nakkavusest muutub naeruks murekurd noore naisegi näol.

Siis ühel kenal kevadisel päeval, kui vihm on uhand rentslit viimse lumesaasta ja kui päikese veel niiske soojus kisub ärkavat mul-lalehka läbi linnakividegi; ühel niisugusel kevadpäeval valmib maja, mida ehitas Martin Murelik. Ammu säeti kohale viimane seinapalk, ammu kuivas lubi korstna viimse kivirea vahel. Sees on kõik värvitud ja vooderdatud, toad on kenad, aina ootavad elanikke. Aga Martinile oli paika ainult poolik-majas, — see mis on valmis ja korras, jääb teistele.

Naise muretseva pilgu kustutab Martini lootus leida nüüd kevadel maalt veel kenamat ja lustilikumat tegevust. Nad leiavad talu kesk metsi, eemal kõigist teistest; neile lubatakse ulalust ja leiba ja Martinile tööd; ning õhku ja valgust lubatakse niipalju, kui aga suudetakse tarvitada.

Martin murrab tööd, mida suudab ja oskab, päev liitub päevale, nädal teisele. Piim küll on vesine pere laual, leib on kesine, silk soolane ja taar mõru, — aga seal õitseb lill ja siin laulab lind, mets kohiseb ka õösel ega väsi. Mida on vaja noortel inimestele, kui nad saavad magadagi kogu suveöö pimedikust koiduni. Juba korjatakse vili põllult ja aiast, tera langeb salve ja ubin vakka, mida jääb tegijal muud kui tunda rõõmu oma töö tagajärjekusest. Martin näeb naerunäol, kui-

das peremees lukutab täidetud salved, kuidas puuvilja koorem veereb linna, kellele? — ei tea! Juba kaisutab öökülm maakamarat, juba on lakas magada vilu — ja Martin Murelik lausub muretult oma noorele naisele:

„Asume nüüd jälle linna, siin on kõik närt-sind ja norus, tööstki tuleb pea nappus.”

„Nagu hulguste paar!” ohkaks naine nukralt, aga Martini muretu naer ja veel küllalt tugev noor armastus sulgevad suhu need sõnad.

Leisikas linu ja lammast, — see on sulase palk. Kes teda kauples või kutsus, ise end poetas perre. Nainegi sõi talu toitu, — või nende töögi suur asi, aga noh, aasta on hea! — Muretu Martin tänaski peremeest — ja nina läksid, rõõmsad, et aasta on hea.

Linnas sai Martinist kaalusepp. Töökojas taoti terast ja saeti rauda, viiliti ja puuriti, joodeti ja keedeti. Nii sündisid kaalud, suured ja väikesed, küll koorma jaoks, küll apteeki. Kaeblik terase laul või soiguv alasi oie, valmiva kaalu proov või mine tea mis pani mõtlema muretu mehe. Kettkaal oma kahe kausiga, lihtsaim, mida mõistad, ometi vähemgi kübe ühel vaekausil kergitab lustakalt teist. Seal aga seisab see mühakas koormakaal, ilmatu raskus plaadil; — väikesele vardale aseta natuke taotud rauda, samuti saavutab tasakaalu!

Muretu Martin mõlgutab, kuni leiabki tõe: kus pool on kangi ots pikem, sinna seda vähem vaja raskust. Mõnigi kerge vend võib kergitada ränka koormat, kui aga satub kangi pikemale poolele! Aga kust, tont, võtta see pikem kangipool? Kelle pihku ta ikka satub? Tugevama? Martini muretu käsi pillub rängete vihte. Kes see veel tugevam on?! Aga kus on siis pikem pool-kang? Muretu naeratab julgelt, — veel annab edasi mõelda: tugev saab valmis ka lühema otsaga, kui kõigil pikemal kindlad peremehed juba valmis! Muretus aitab üle mõrkjastki mõttest.

Näe, kuidas aeg läheb kiiresti, juba on kuudest saand aastad; juba kaalegi laos üleliigseid, mida keegi ei vaja. Töökoda lõpetab töö — seks korraks on kaupa küllalt, mingi nüüd Martin jälle õppima mõnda uut tööd. Aga mis muretul sellest!

Martin vilistab koduteel ja pajatab naerunäol naisele uudist. Aga naine, millegipärast, ei naerata enam vastu.

Rooste sööb rauda ja koi puurib puud; nagu võimsamgi tuul lämbub vees, nii elu sööb südame armastuse. Muretuse kuldkiirgavat aaret kannab ainult Martin Murelik endaga, — naisele nakkunud osa on aja hal- lusest söödud.

„Peame siis meie jäämagi vaesteks? Sul pole püüetki kuhugi jõuda?”

„Püüan sind hellitada suurima armastusega, külvata su ellu rõõmu ja ilu.”

Varas ja külluses kasvatatud naine leiab olukorrale ainsa lahenduse leppimises oma vanematega. Lahenduse saavutamiseks toodud ohver pole ei suurem ega vähem kui lahutus muretest mehest.

„Oleksid sa nii õnnelikum?” küsib Martin otsustaval hetkel.

„Sinu muretus on väljakannatamatu, see teeb mu õnnetuks.”

„Mine siis tagasi murelikkude hulka. Armastan sind, sellepärast ma ei saa sulle keelata ka õnne elada murelikkude seas nende sarnasena.”

Muretu mehe päevad veerevad nüüd mälestuste vallas, mõlgutades lugu ilusast minevikust, kus maailmas rändas kaks muretu.

Elukeerise rahu ratas veeretab Martini mere kaldale. Laev seisab sadamas, algamas sõitu maailmamerede kaugeile vetele, puudub vaid üks mees veel ja algaks sõit. Sclleiks meheks osutub Martin Murelik.

Läbi päikesepaiste kulla, läbi vahuste lainete, vete turjal laev tantsib ja hullab üle maailma merede. Martinist nakkab muretus meestesse, naeru ja laulu on täis kogu laev; kapteni vilistab lustlikke viise, maruga võidu on laeval täis kiirus; ükski topseil ei lange ses tormis, purje ei vähenda napimigi rehvi. Tormist üle käib meeste naer, kapteni nägu on vahust piiskades. Maru prakساتab mastis ja laev lendab kui merelind laineriitadel. Meri ja maailm on ümber must, nagu haud tormi avatud süli; laeval on kiire ja mees- tel on lust lennata tuhandest sügavusest üle! See on muretuse kiidulaul vägeva looduse väärmatule jõule!

Äkki käib raksak! — rool murdub, mast raksus, laev kiigub ja naksus ja — vajub.

Veel kannab mehi muretuse lõõm, kui kapten käratab:

„Paadid! Meeskond ühte ja Murelik teise. Mina toon välja laeva aarded, Martini paat olgu tüürboordi poolel, kuni minagi jõuan enda päästa.”

Meeskonna paat juba tantsib kaugele lainete harjale. Martini aerud on vees, paat surub laevale ligi. Reelingu äärel ilmub kapten, kaenlas ilmatu kott, mille paiskab Martini paati. Juba on kapteni laskumas paati, seal aga: tuul sasib laeva teisele küljele, raginast läbi kajab kapteni naer! Vesi pütsib ja keeb nagu katlas, murdjana määratseb meri ja uputab viimase veepealse punkti vrankist, — litsub siis lainele Martini aer.

Tontmustas, tintvedelas öös ja vees teeb vurrina tiiru pisike paat. Ses karbikeses istub muretu mees ja mõtleb naisest ning kaugeast maast. Kott kulda süles, küll kangis, küll mündis, vastu rõhuvat lainet rajab sõudja teed. Kas sõidab või seisab paat, ei mõista! Aer künnab aga lainet ja meri keeb. Mees mõtleb: kuski siiski peavad lõp- pema need veed!

Martin sõuab ja vilistab, marugi jääks nagu vaiksemaks. Ahtris näeb ainult pimedust, tüürboord ja backboord on samuti must. Miski ei osuta sõidusuunda, ainult teadmine: kuski on maal, sunnib muretu aiva sõudma. Kus pool on rand lähem, kus vaiksem sadam? — sõudja ei tea! Muretule on kogu maailm vaba, sellepärast peab sõudma, kuigi kuhu? — ei tea!

Juba kuldab päike, vaikind vesi, — sujuvalt libiseb kerge paat. Martin Mureliku sõudja-käsi veel ei väsi, kuigi ei paista kustki maad. Edasi kestab muretu sõit, kuhu maale või randa? — ei tea!

*

Juba jälle on toomed õites, juba jälle lõõtsub kodumaa tuul kevadet, kui sadamas randub aurik, mille pardal saabub koju varakas ja muretu Martin Murelik. Kogu maa on juba kuulnud mehe õnnest enne kui mees ise jõuab koju. Koju? Maale, kus ta sündind, kasvand ja töötand pikki muretuid aastaid, maale, kus ta armastand kevadise armastusega, maale, kus naine on muretuse hüljand ja valind vara ja vanemate sõpruse. Martin Murelikul pole sõpru ega tuttavaid sel maal, pole kodu ega kollet; — ainult see rahvas räägib sama keelt nagu muretu mees ja sel maal elab naine, keda Martin mäletab.

Kuld on nüüd ilusas nahkses paunas, sellega asetab Martin oma vara laadikusse, kui ta on asunud puhkama vaiksesse hotellituppa. Ühel päeval, kui Martin juba mõtleb rännule kevadisse loodusse, kui muretu mees tunneb end jälle puhanuna ja jõulisena, — sel päeval külastab teda naine.

„Armastad sa mind veel?” küsib see aralt. „Ainult selleks, et võiksid olla õnnelik, elamegi lahus.”

„Tahaksin jälle sinu juure!”
„Ainult — olen täna muretum kui kunagi varem!”

„Oled nüüd rikas. Koos varaga on muretus vooruseks, koos vaesusega needuseks.”

„Kauaks on vara muretule?”

„Küll mina selle eest hoolitsen.”

„Kui aga muretus jällegi nakkab?”

„Sa siis ei taha, et puikled?”

Naine on mures ja arg.

„Sinu mälestusest olen elandki need päevad, lootmata võimalusele, et tuled kord taas. Läheme pealegi koos kevadesse!”

Naine on võitnud. Ta tunneb end jälle peremehena oma majas.

„Näita mulle oma ardeid, et võiksin nad asetada kindlasse paika.”

„Nad on seal laadikus,” osutab Martin pagale. kuhu ta pauna jättis.

„Aga...? laadik on ju tühi,” hädatseb naine, kui on avanud laeka.

Martin Murelik ei võppu; ta lausub muretul:

„Siis on keegi nad sealt võtnud.”

„Kes?”

„Arvatavasti mõni, kes tahtis neid omale.”

„Aga... Mis saab siis nüüd?”

Muretu mees mõtleb, olukord on jälle uudne:

„Nüüd olen siis jällegi vaene!”

Noore ja kena naise põsele valgub kevadpäikeses sädelev pisar. Varast on kahju igal mõistlikul. Ja oma muretseva mõistlikkuse sunnil ta ei saagi lausuda Martinile muud kui „head aega” — ja hiilida minema nukralt kui kabeliaialt.

*

Martinile on jäänud see vähene, mis oli vahetatud rahaks ja mida ta kandis endaga kaassas. Linn ei pakkunud enam midagi kõitvat,

ja kevade kutsel siirdub muretu mees maale. Ta rändab pikki teid ja keni maid; magab aidas, lakas või saol; sööb inimestega lauas või lindudega põllul ja aasal; kiigub kiigedel ja kase ladvas; joob allikate kuldseiget vett; ujub jõgedes, järvedes ja ojades ning nakatab oma muretust kevadisse loodusse ning inimestesse, kellega puutub kokku.

Sügava sügiseni kestab rõõmurohke ränd, — alles esimese lumega saabub muretu mees taas linna. Üürind endale väikese toakese väikse maja viimase järgmisel korral, veerevad muretud päevad rahulikus mälestuste riigis. Üks mälestus on valdav, üks mõte üle teiste vägevam — mõte armastatud naisest, kes olnud talle hea. Mis sellest, et hüljatud kaks korda, mis sest, et vara oli kõitvam inimesest ja muretust elust linnu oksal, — muretu armastus on suurim armastus —. Ei kättemaksuiha, ei needmist, ei meeletibedust ega ahastavat kahetsust — soojuse ja hella pehmusega mälestab Martin Murelik armastust sel muretul viisil, nagu ta oli eland oma elugi.

Kevadeks oli ammu söödud viimane leivaüpp, raisatud viimane veering ja mõeldud tuhandeid kordi vana ja alati uut mõtet oma hellast armastusest. Kui kirss seisis valges õites ja kuldnoka vilevint jällegi valla, tundis Martin Murelik taas igatsust ja kutset välja, inimeste ja vaba looduse keskele.

Naljakas, kuidas kevadine värske õhk joobnustab — muretu mees vangub jalgel, ega leiagi kindlat pinda. Päike on suur ja kiirgav ja Martin nagu kannaks teda oma peas. Kõvasti rõhub hele valgus pealaele ja õlgadele, aga Martini turi on sirge. Ainult jalad ei võta käiku, vanguvad, taaruvad — ja silme ees on kirevalt imelik.

Kuski läheduses kostab kiriku kell, — selle poole suunab oma sammu Martin Murelik. Jõuab peaaegu läveni, sünge müüri varju, kuhu ei pääse päikese kõrvetav kiir, ja istub pingile, mis nagu selleks sinna säetud. Maa ilm on leebe ja rahulik, muretu Martin aga uinub.

Äratuseks puudutab ta pead pehme ja soe naisekäsi. Martin avab silmad ja näeb oma ammuste unistuste tuuma, oma igapäevaste mõtete kehastust, oma praegusegi unenäo tegelase kuju — oma armastatud naist.

„Vajaksid sa midagi?” küsib see hella kaastundega. Aga Martin ei vaja ju midagi, nii on ainult ütlemata hea. Pehme käsi hõredais juukseis, armastav-mahe pilk kohtab pilku.

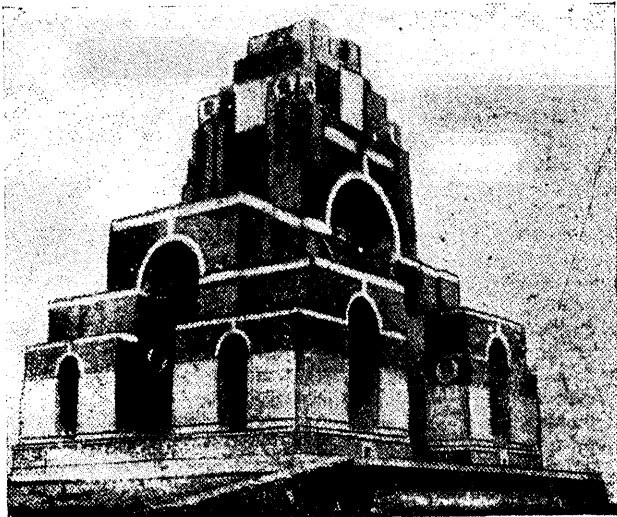
„Sind olen armastanud... Sa oled hea, hea...” Nagu kogu elu sisustav mõttesalm, nagu testament ja hingepalve paneb see vaikne sosin veerema pisara noore naise põsel.

Aga Martin Murelik suleb taas oma muretul laud.

Ja-ja — kõige muretumatki meest saadab viimaks armastatud naise pisar.

Piltidel, ülal: mälestussammas
Somme all (Maailmasõjas)
langenud inglastele; all:
Mälestustahvel Keilas.

A. MEIKOP

Kangelaste mälestamisest

Eestlaste asumise lugu siia Läänemere rannikumaale — niipalju kui see meile teada — läbib punase joonena üks suur mõte: võitlus oma iseolemise eest. Seda võitlust on meie esivanematel ikka tulnud pidada kahel rindel: see on olnud võitlus põhjamaise karmi loodusega ja saagihimuliste naabritega; see on olnud võitlus oma maalapi ja oma vabaduse eest.

2.

Eriti oluliselt ja otse gigantselt paistab sellest sajandite võitlusest välja meie viimane vabadussõda, kuna sellega ühineb meie riigi uuesti rajamise ja loomise moment. Eesti rahva elus on need riigi loomise aastad tuntavalt suuremad ja väljapaistvamad kui suurte rahvaste juures. Väikese inimhulga suurte võitudega saavutati Eestile praegune iseseisvus. Meie kõikide püha kohus on igavesti mäletada neid, kes selles võitluses andsid Eestile selle, mis inimesel kõige kallim — oma tervise, oma elu. Alati ja eriti Võidupühal peame tuletama meelde neid lihtsaid, kuid raskusi mitte tunnustavaid kangelasi, kes ikka ja ikka jälle väärivad meie austust ja meie imetlust.

3.

Kangelaste mälestamisel tuleb lähtuda ideest: kangelane ei tohi surra. Kangelane peab igavesti elama, kangelane peab jääma rahva hulka. Ja paremini seda meie kangelaste austamise tahet, meie rahva igavest vabadustungi annab ehk edasi töötava talupoja kuju, kel ader ühes ja relv teises käes. Meie rahvas on aastatuhandeid olnud sõdur ja põllumees, kuningas ja maapidaja ühes isikus. Hästi on taibanud seda mõtet poolakad ja leedulased, kes oma rahva kangelaste monumentidele kannud mulda ja kive kõigist riigi nurkadest.

4.

Meie langenuid sõdurite ja kangelaste mälestamist algatati eeskätt kihelkondade kaupa meie koguduste poolt. Selle tõttu satustid väga paljud meie mälestusmonumentidest kirikuümbruse kalmistuile. Kangelane ei tohi surra, kuid tundub, et selles ümbruses neile tikub jääma külge meie hulgast lahkunute hõngu. Kui prantslased Verduni all langenuile püstitasid monumendi, kus õõseti kalmukünkaid valgustavad vägevad helgiheitjad, või kui kusagil lääneväerinnal mälestusmonumendina avati hiiglaorel, mis õhtuvaikuses toob kuuldavale tõsiseid toone — siis on sellel muudugi mõte — kangelane, rahva kangelane, vabaduse kangelane ei tohi surra.

5.

Meie, eriti aga meie organiseeritud noorte üks esimesi ülesandeid oleks tuua meie sangareid, meie kangelasi ka rahva lähemale, rahva hulka. Seda on viimastel aastatel saavutatud mälestustahvli ülesseadmisega koolimajadesse, rahvamajadesse, vallamajadesse. On sageli olnud piinlik näha, et praegused õpilased ja organiseeritud noored ei tunne ega tea oma valla, oma kooliringkonna, oma küla vabadussõjas langenuid. Kangelased on surnud. Mälestustahvel rahvaelavas kohas annaks neile sangaritele nende rah-

vakangelase seisukoha tagasi. Keila vald ja Keila alev on Vabadussõjas langenute mälestussambana ehitanud uue koolimaja, mille ukse kõrvale asetatud vastav nimetus. On kavatsus asetada koolimaja seinale mälestustahvel Keila vallast Vabadussõjas langenute nimedega. Selle ette korraldatakse väike raudaed, milles peenar helepunaste begooniatega. Peenra piinliku korrashoiu ja peenraesise kruusatamise tumepunase peenkruusaga võtavad endale kohalikud noorteühingud ja juhitakse siia edaspidi ka vastavad pärjaasetamise rongkäigud ja aktused. Kas ei sobiks niisugused mälestustahvlid kõikidesse rahva-, valla- ja koolimajadesse? Kas ei peaks asja algatama just meie organiseeritud noored?

6.

Mitte kõik sõjasangarid pole maetud liinile. Paljud neist on leidnud oma viimse puhkepaiga oma kodukoha kerges mullas. Lubage teilt, kodukoha organiseeritud noored, küsida, kas olete aidanud kaasa nende kalmistute korrashoiule? Olen liikunud paljudes meie maa-kalmistutes. Kui mõnikord kohalikele noortele olen küsinud meie Vabadussõja kanglaste haudu, siis tavaliselt ei teata neid. Ja üldse jätvavad meie maa-kalmistud oma korraldamatusega, kõdunenud ja luitunud olukorraga sageli väga ebameeldiva mulje. Veidi aega ja veidi noorte pingutatud ühistööd ja meie kalmistutelt kaob võsa ja umbrohi, sinna tekivad kõnniteed, muruplatsid, lilled. Kalmistu, meie esivanemate puhkekoht, muutub meilegi meeldivaks viibimispaigaks. Eks ole meie kõhus selleks kaasa aidata praegusel kodukaunistamise ajajärgul. Eriti korras olgu aga meie Vabadussõja sangarite kalmud.

Paljudes kohtades meie kodumaal on Vabadussõjas langenud kanglaste mälestussambad saanud endale väga auväärse koha parkides, vallamajade, rahvamajade, kirikute ja koolimajade ees. Sammas ja samba asukoht on kena — kuid ümbrus pole seda enam mitte. See on sageli tasandamata, auklik, porine. Või selle ümber puudub vajalik vaba ruum ja põlluseru on tunginud monumendile liiga lähedale. Sageli puudub ka aed või omal ajal pandud traat on purunenud ja kari pääseb monumendile liiga lähedale. Või sambaümbuse muru on niitmata ja lilled umbrohus. Kõik niisugused asjad, kui neid veel peaks leiduma, on piinlikud ega kõnele sellest, et ümbruskonnas on organiseeritud noori ja et meil oleks meie vabaduse saamise auvõlast täit arusaamist.

8.

Mälestusmonumentide asutamine on kallid lõbu ja meie noorsoo-organisatsioonid ei saa siin igakord olla algatajad. Kuid täitsa jõukohane ja kodukaunistamise mõttega kooskõlas oleks vabadustammikute rajamine Vabadussõjas langenute mälestamiseks. Paljudes kodumaa kohtades on sellega juba alustatud ja sobib niisugune vabadustammik igasse suuremasse külla. Nagu minu jälgimised Harjumaal näitavad, on muistsel ajal igal Harju külal olnud oma külahiis ja need külahiite asukohad pole praegugi rahva mälestusest lõplikult kadunud. Sageli ilmestavad ka talunimed muistsete hiite asukohta ja Harjumaal leidub ligi 40 talu nime (Hiie, Hiemäe, Hiiepere, Hiieaguse, Hiiekangru, Hiiepõlme jne.), mis tähistavad muistsete hiite asukohta. Kaudselt aga näitavad seda ka nimed nagu Ilumäe, Haldjamäe, Pärnamäe, Pühämäe jne. Ka nüüd oleksid niisugused salud ja tammikud iluks külale, mälestuseks kangelasile ja auks meie vabadusele. Pole aga niisuguseks rahvapargiks enam süüdsat kohta, loodagu siis kusagile vähemalt mõni vabadusallee mõne vallamaja, rahvamaja, koolimaja või linnamäe lähedale.

9.

Vabadussõja kanglaste mälestamise ülesannete hulka kuulub ka vabadussõja mälestiste kogumine. See ülesanne langeb eeskätt meie kodukoha uurimise harudele ja ringidele, kus niisugused olemas. Iga kodukoha vabadussõjalase (nii surnud kui elavate!) kohta tuleb koguda eluloolisi andmeid ja Vabadussõja mälestisi niipalju kui neid võimalik saada kangelasilt ja nende omakseilt. Tehtagu siin põhjalikku tööd ja Vabadussõja Mälest. Komitee kui ka meie kaugem tulevik on selle töö eest kõgujaile väga tänulik. Selles mälestuste kogumises on vajalik hinnata ka tagala inimesi, kes sageli otsustavalt aitasid kaasa üksikute operatsioonide kordamises ja muus. Selles mälestamises ei saa meie unustada ka meie 1905. aasta tegelasi ja kõiki teisi meie iseseisvuse ja vabaduse eest võitlejaid kohalikke tegelasi kui ka üksikuid ajaloolisi episoode meie riikliku kujunemise teel. Nii on meile tekkinud ja tekkimas Mahtra ja 1905. a. vereohvrite monumendid ning mälestussambad lahinguplatsidele ja punaväe pealetungi seismapaneku kohtadele. Ühelt niisuguselt olen alati väga mõjuvalt lugenud: „Vähenda sammu ja paljasta pea!”

TÄNAPÄEVA VAIMUELUST

José Ortega y Gasseti mõtteid uuest inimesest

*Pidades tarvilikuks tutvustada oma lu-
gejaid filosoofiliste küsimustega, mis pää-
legi puudutavad elulähedasi ja laiema-
huvi pakkuvaid asjaolusid avaldame all-
järgneva kokkuvõtte Hispaania filosoofi
mõtteavaldusest. Toimetus.*

Praeguse aja suurimaid mõtlejaid, Uue-Hispaania ja uue inimese ideolooge on José Ortega y Gasset, filosoofia professor Madridi ülikoolis. Ta on kirjutanud rea silmapaistvaid töid, milledest tähelepanuväärivam on „La rebelión de las masas” — „Masside mäss”. See raamat annab sünteesi meieaja vaimuelust ja selle suunduvusest tänapäeva maailmas. Ortega analüüsib fakti, et massid on tõusnud sotsiaalseks jõuks. Mass aga ei või ennast ise valitseda. Sellest Euroopa suurim kriis. Inimesi on kõikjal palju. Mis enne polnud probleem on nüüd akuutselt päevakorras: töö ja leivateenistuse võimaluste hankimine. Leida, kus leiba saab teenida. Mass vallutab tsivilisatsiooni ettevõtted. Mass on saanud nähtavaks ja võtab omale seltskonna parimad positsioonid. Pole kangelasi, on vaid koor. Mass on keskpärane inimene, massi osaks on jõudude loomulik mäng. Praegust ajastut iseloomustab see, et tavaline hing on teadlik oma tavalisuses, aga tal on tahe olla tavaline ja seda igalpool maksmata. Kes pole „nagu kõik,” kes ei mõtle „nagu kõik,” see lülitatakse välja.

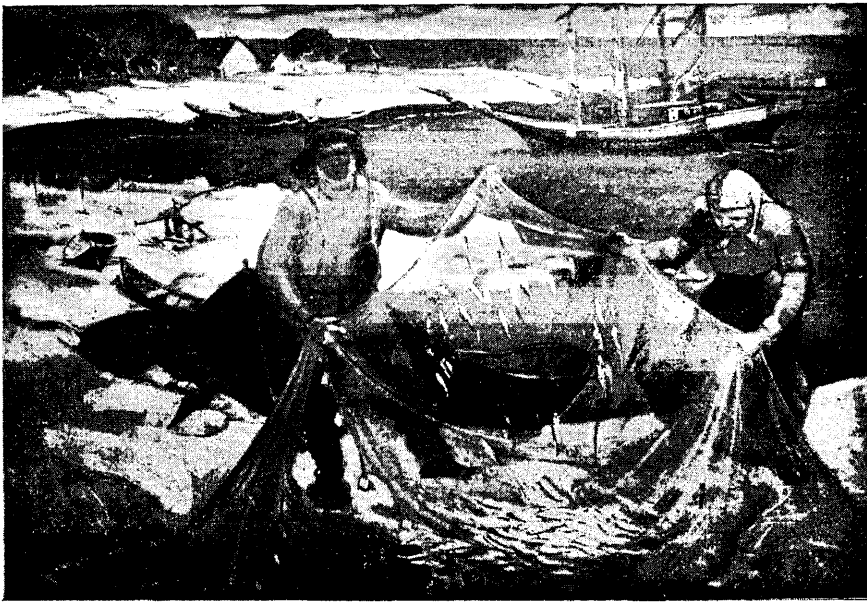
Ortega nimetab meie ajajärku masside sajanõuks. Elame kõik massi brutaalse valitsuse all, massi stiil tungib igasse seltskonna kihti. Meid ähvardab masside moraalne tõus. Kuhu juhib see meid? On see radikaalne hüve või pahe? Tõik, mida peame vaatlema: esiteks eluvõimalused, mis nüüd avanevad, olid varem üksikuile kättesaadavad; teiseks, massid ei lase endid enam eliidist juhtida, ei kuule sõna, lõhuvad maha ja asuvad ise esikohale.

Kes masside moraali ei mõista, see ei saa aru, mis praegu maailmas sünnib. Inimkonna keskmine nivoo on tõusnud. Sellest oleneb meie õnn ja õnnetus. Ajalugu nagu põllumajanduski toidab ennast madalmaade viljast, mitte mäetippudest. Meie aeg teeb kõik võrdseks, nivelleerib. Ka mandrid nivelleeruvad. Euroopa on sellega võitnud: ta langev elujõud on tõusnud. Ent tänapäeva keskmine sakslane, hispaanlane erineb käitumisel palju vähem ameeriklasest kui kolmekümne aasta eest.

Ortega leiab, et igal ajal ja igal ge-

neratsioonil on oma kõrgus. Meie aja tempo, energia ja ettevõtlikkus hirmutab endise hingeeluga inimest. Elu täius aga pole rahulolemine, kordaminekud ja mõnud. Vastupidi: viljakad ajajärgud toetuvad imelikul kombel just kannatusrikastele aegadele. Moodne? Selles sõnas on uue endisest parema elu tajumus ja käsk, et peab ajakõrgusel olema. Iga sajanõ, kes oma olevikku peab minevikust paremaks, ei või dekantne olla. Meie aeg on Ortega arvates kõigist eelmistest kaugelt üle. Tulemas on aeg, kus klassitsismi enam ei tunnustata ja eeskujuks ei seata minevikku. Meie aeg on mineviku ja tuleviku otsustav võitlus. Meie tänased, meie tunneme, et oleme üksi maailmas, et surnud mitte naljapärasest pole surnud, vaid tagasikutsumatult, et nad enam kunagi meie kõrvale ei astu. Traditsioonivaim on lõpulikult kadumas. Eeskujud, normid, kindlad vormid ei aita midagi; meil on omad probleemid — kunstilised, poliitilised, teaduslikud — ja lahendamise need mineviku tegeva kaasabit. Eurooplane seisab üksi, ilma elava surnuta oma kõrval. Vari kaob, kui tuleb kõrge keskpäev. Ortega leiab, et maailm on üleöö kasvanud ja temaga terve elu. Inimese elukestvus on piiratud, ta on surelik, sellepärast peab kiirust ja ruumi vallutama. Jumalal, kes surematu, ei ole autot sugugi vaja. Elama tähendab ennast sisseseadma ümberoleva maailma määratud võimalikesse. Ortega nimetab Newtoni maailma lõpmatuks, abstraktses, jõuetuks utopiaks. Einsteini maailm olevat lõpulik, konkreetne, sisult rikkam ja tegelikult suurem.

Ortega püüab näidata statistiliselt, et praegune elu on problemaatilisem, kui kunagi varem. Ei saa enam tugevda minevikule. Peab ise oma saatuse avastama. Massinimene otsustab. Üldine valimisõigus ei annud massile õigust otsustada, vaid ühe või teise eliidi otsust heaks kiita. Praegusel ajal on massiesindaja käes võim. See hoiab võimu päevast päeva. Tulevik teda nagu ei puutu. Ta elab nagu ilma eluplaanita. Kui avalik võim ennast tahab õigustada, siis ta ütleb: „Ma olen erandolukord, mis on tingitud elust.” Tähen- dab, oleviku, mitte tuleviku plaanid. Tegevus: momendikonfliktist hoidumine ja põgenemine. Kasutades igasuguseid abinõusid, ei hooli ta ega küsi ta, kas järgmisel momendil on ras-

A. JANSEN
„Kolapüük“

kused suuremad. Selline oli alati avalik võim, kui massid ta töid esile: kõikkvõimne ja mõõduv. Massinimene elab ilma sihita ja on tuulest kõigutatav. Ta ei ehita midagi püsivat, ehkki omab hiigla jõudusid. See tüüp otsustab meie ajal. Ortega näitab masside kasvu: VI—XVIII sajandini oli Euroopas umbes 180 miljonit, aga 1800—1914 oli seal 460 miljonit. Tooresmaterjali juurekasv. Suur edu just demokraatia ja tehnika koostöö mõjul. Demokraatia on kõrgeim ühiskonnavorm. See pole siiski parim mõeldav elutüüp. Kuid tagasimine XIX sajandi elutingimustesse on enesetapmine. Näib, et massinimene jääb valitsema, aga terve elu jääb kängu ja võimaluste küllusest tulevad puudus, häda ja allakäik.

Kuidas tekkis see inimene, kes praegu valitseb avalikku elu? Alates 1900-st aastast õpib tööline oma elu kindlamalt kujundama. Tekkis majandusline jõukus ja tung füüsilise mugavuse järele. Elu näis minevat siledail roobastel. Hädaohud ja häired näisid võimatud. XIX sajandil olid paljud ühiskonnavormid täiuslikult organiseeritud. Massid nägid selles loodust, mitte organisatsiooni. Sellest absurdne hingeelu. Massid on huvitatud vaid oma hääkäekäigust, aga töötavad oma hääkäekäigu põhjuste vastu. Nad ei tunne suurte leiduste ja uuenduste pingutusi, kuid nõuavad neid, kui päritud õigus. Näiteks, näljamässu puhul rahvas lõhub ja purustab pagari-tööstusi.

Vanasti öeldi „elu on piiratud ja meie peame sellega arvestama, mis meid piirab.“ Nüüd öeldakse: elul pole piire; andume muretult elule; tegelikult pole midagi võimata

ja põhiliselt pole keegi teisest väärtuslikum. Tavaline inimene on rahul nagu ta on. Õilis inimene seab omale suured nõuded.

Suursugune elu? — Energiline elu, elu, mis on valmis iseennast ületama, elu mis sellest edasi astub, mis juba on saavutatud, et uuele järgneda nagu kohus ja nõue.

Tavaline elu? See on liikumatu, tegevuseta, iseenesega piirdunud, endasse tardunud, kuni välised jõud teda liikuma ei sunni. Sel põhjusel nimetame inimliiki massiks, mitte et teda on palju, vaid et ta on loid.

XIX sajandi organiseeritud maailm lõi uue inimese ja andis sellele vägevad kired ja nende suured rahuldamisvõimalused füüsiliselt, majanduslikult, poliitiliselt, tehniliselt. Nii on praegune mass tugevam kui kunagi enne, ja teda ei saa keegi õpetada. Olgugi massinimese nivoo kõrge, siiski ei suuda ta kunagi omal jõul juhtida tsivilisatsiooni käiku. Ehkki poliitiline tegevus on avalikus elus silmapaistev, ometi on ta teiste sügaval peituvate ja vähem märgatavate jõudude tagajärg. Poliitiline õpetamatus poleks nii kaaluv, kui ta ei tekiks seesmisest ja parandamatust vaimsest õpetamatuses.

Ortega küsib, miks massid igalepoole ja vägivaldselt sisse tungivad? Keskpärasele inimesele oli maailm avatud, aga ta hing jäi kängu. Keskpärase inimese hingelises kivenemises ja masside mässus on süüdi üldine intellektuaalne kängumine. Rumalus on elu-aegne ja lootusetu. Praegusel inimesel on selge ülevaade kõigest, mis maailmas sünnib ja on sündinud. Sellepärast on tal kuulmine nürinenud.

Kultuuriastet mõõdetakse normide täpsusega. Kus see väike, seal kujundatakse elu jämedalt. Kus see suur, seal tungitakse elupeensustesse.

Massinimesel pole mõtteid, tal on vaid kired loogilises riides. Uusim tööik: valitsustes diskussioonid kaotatakse. Massinimene asub otseselt oma soovide teostamisele. Vägivald on kahtlev mõistus, kuid meieajal vägivald näib olevat ultima ratio ja unica ratio, viisakus on üldse vähenenud. Ortega arvab, et meie siiski ei tohi unustada liberalismi. See on ülim suurmeelsus; see on õigus, mille enamus vähemusele võtab. Liberalism on õilsaim loosung, mis meie planeedil öeldud: Vastasega ühes olla ja töötada! Opositsiooniga üheskoos valitseda — selline vabameelsus pole enam mõeldav. Maad, kus opositsioon elab, vähenevad. Kõikjal amorfne mass ja riigivõim rõhub igasuguse vastuürituse. Mass ei taha elada ühes kellegagi, kes ei kuulu tema hulka.

Massi tõus võib tähistada üleminekut uuele inimelusüsteemile, aga võib tuua inimkonna katastroofi. Ühiskonna juhtimisel on tekkinud inimtüüp, keda kultuurprintsibid jätavad külmaks. Maailm on tsiviliseeritud, aga selle elanikud mitte. Masin huvitab, masinaprintsiip mitte. Ükskõiksus teaduse vastu on väga suur isegi arstide, tehnikute ja inseneride juures.

Kreekas ja Roomas ei langenud inimene vaid inimprintsibid. Room langes tehniliste oskuste puudusel. Revolutsioon neelab oma lapsed. Bolševism ja fašism on vale koiduvalgus. Need ei too uut hommikut; vaid on tagasilangus barbaarsusse. Praegu käib Hispaanias kommunismi ja fašismi vaheline verine võitlus, mis julmuselt ületab isegi suurima metsikuse. Põhjus: Euroopa ajalugu otsustab tavaline inimene. Ortega nimetab meie sajandit rahuloleva-noorhärra-ajajärguks. See noorhärra on kindlal arvamisel, et elu on kerge, rikas, ilma saatuseeta, ilma piirideta. Noorhärra on täis võimutunnet ja võidutahet. Noorhärra tunneb enese vaimselt, kõlbliselt heana, ei tunnusta autoriteete, peab oma arvamusi ainuõigeteks, on tüüpiline homo vulgaris. Noorhärra võtab asju kergelt, mõtlematult, ettevalmistamatult, otsustab, armastab omi veendeid kõva käega läbi viia. Noorhärra kaldub mängule, spordile, kehalõbudele. Noorhärra on selleks maailmas, et teha, mida tahab oma lõbuks. Mis noorhärra teeb, seda teeb ta, nagu perepoeg teeb rumalusi. Iga püüd, millega noorhärra katsetab, igas olu-

korras võtta traagilist saatuslikku seisukohta, on tühi näitlemine.

Ortega arvates spetsialiseerumine muutub metsikuks. Praegune tehnika on kapitalismi ja eksperimentaalsete teaduste ühine tulemus. Kuid iga tehnika pole teaduslik.

Kelle käes on praegu võim ühiskonnas? Kodanlusel. Selle valitud eliidil: inseneridel, arstidel, vaimulikel. Teaduslik töö omab spetsialistlikku iseloomu. XVIII sajandil valitsesid teaduseilma kõikteadjad entsüklopedistid, XIX sajandil diletandid, XX sajandil eriteadjad, spetsid ja võhikud. Vanasti olid haritud ja teadjad ühel ning harimatud ja mitte-teadjad teisel poolel. Spetsialist pole haritud, sest teda ei huvita miski muu peale kutse. Spetsialist pole harimatu, sest ta tunneb oma ala hästi. Seepärast: spetsid, kes peaks olema vastandiks massinimesele, ometi on igas eluavalduses neile sarnanevad. Poliitikud, vaimulikud, pankurid, juristid, arstid ja insenerid mõtleavad, otsustavad ja teotsevad kui tüüpilised massinimesed. Ühekülgse spetsialiseerimuse tagajärjel on nüüd teadlasi rohkem kui kunagi varem, aga haritlasi vähem kui 1750-al aastal. Spetsialiseerumine läheneb olukorrale, millest ta omal jõul edasi ei saa. Eriteadlasele on võõrad teaduslike jõudude vahekorrad. Ta arvab, et teadus on paratamatult olemas nagu põld ja ürgmets. Milles näeb Ortega riigi suurimat hädagahtu? Kui massinimene teotseb iseseisvalt, siis ta lintšib. Teaduslike tõdede viljakus toob elu edenenemise. Kuid elu edenemine spetsialiseerudes satub ummikusse. Samuti riigis. Riik on ühiskondlike toimingute valitsemise tehnika. Meie ajal on riik vägev masin. Fühneri vajutus nupule paneb kõik liikuma... Riik on tsivilisatsiooni suurimaid saavutisi. Riigikodanik-massinimene tunneb, et riik on talle kaitseks; aga ta peab riiki oma omanduseks ja häda, kui rahvas riigis muutub rahulolematuks. Suurim hädagaht, mis riik kultuurile valmistab: on elu riigistumine, riigivõimu tungimine kõigesse, sotsiaalsete jõudude riiklik absorbeerumine. Inimene peab elama ainult riigile, ja seega on inimese loov tegevus mehaniseeritud, takistatud, kõrvale juhitud. Inimesed muutuvad riigiametnikeks. Elu bürokratiseerub, militariseerub, rahvas muutub kütteineks, millest elab suur masin — riik. Mussolini ütles itaallastele: „Kõik riigile! Mitte midagit väljaspool riiki! Mitte midagit riigi vastu!” Samuti Septimus Severus: „Lapsed, hoidke kokku! Makske sõduritele palka! Kõike muud ärge austage!”

Kes valitseb maailma? Igal ajal valitseb teatud klass, teatud inimene, teatud idee. Iga võimunihkumine ja valitsejate vahetus muudab mõisteid, maailmavaateid. Kuidas valitsetakse ja alistutakse, on otsustav igale seltskonnakihiile. Loov elu nõuab tervet eluviisi, kasvatust, pidevat erutust, mis õhutab väärtustunnet. Loov elu on kaine elu ja võimalik kahel tingimusel: kas valitsetakse ise või elatakse maailmas, mida valitsevad teised. Poliitiline elu Ortega arvates on kõigis Euroopa riigis madalal tasemel. Puuduvad programmid, mis oleksid rahvale ja oludele kohased. Euroopa ei tea, kas ta valitseb, ja maailm ei tea, et teda valitsetakse. Ajalooline suveräänsus on langenud.

Euroopa ei usu enam kõlbluse norme. Ta katsub elada ilma moraalita. Noorsugu ei usu, kui neile moraalist kõneldakse. Oleks naiivsus praegusele kodanikule jutustada moraalist. Süüdistus jätab ta külmaks, pigemini meeldib talle. Kui kõrvale jätta — kristlased, idealistid ja liberaalid kui mineviku jäänused, siis meie aja inimese credo on: kõik õigused ja ei mingisuguseid kohustusi. Reaktsionäär arvab, et riik ja rahvas talle annab õiguse teiste tõekspidamisi tallata ja kaasinimesi orjastada. Revolutsionäärel näiv vaimustus tööliste ja sotsiaalse õigluse vastu

on vaid maskiks, et pääseda kohustustest, nagu viisakus, tõde, nagu kõrgemate inimeste austamine.

Diktatuurid meelitavad massinimesi ja tallavad kõike silmapaistvat jalgadega. Inimesed loevad endid noorteks, sest nad on kuulnud, et noortel on rohkem õigusi kui kohuseid. Meie aja noorur elab krediidil. Kohus teotseda — sellest loetakse end vabaks. Noorust kasutatakse väljapressimiseks. Meie ajal on kahésugune väljapressimine: vägivallaga ja mitte-midagi-tõsiselt-võtmisega. Mõlemal on üks siht: et massinimene tunneks end vabana kõigist kohustest ja sundest. Ortega usub elu amoraalsusse.

Praegu juba lõikab Euroopa oma vaimse käitumise mõrudaid vilju, ütleb Ortega. Viimaseid sõnu võib kahekordselt alla kriipsuda just Hispaania enese suhtes, kus verine sõda kestab uskumata viha ja ägedusega, mille lõppu ei oska keegi veel kujutella.

Igatahes Hispaania rahvale ja kultuurile on suured vapustused osaks saanud.

Võib olla, et need metsikused, mis hispaanlased Ameerika vallutamisel ja vanade kultuuride purustamisel korda saatsid, nüüd saatusse poolt kätte tasutakse. **K. Jungermann**

KR. RAUD
„Lambivalgel“

Soome noored koduümbruse uurimisel

Järg

Satakunnas asuvad kaks suurt talu — Käyrä ja Jaakkola. Mõlemad peremehed on käinud Satakunna rahvaülikoolis, on praegugi selle kooli hoolekogu liikmed. Mõlemas talus on võrdlemisi suured muuseumid, mis on saanud suvel kodu- ja välismaiste huvireisijate peatuskohtadeks.

Mõlemad peremehed on oma muuseumid rajanud umbes 10 aastat tagasi. Jaakkola peremees on ühe kõrvalhoone ja karjalauda pealmised korrad reserveerinud muuseumi ruumideks. Praeguse peremehe isa-isad ja nende järeltulijad on säilitanud kõik viimase paari põlve töö ja majapidamise esemed ja tarbeasjad, millest võib saada pildi, kuidas aastasadu minevikus on elatud ja mida tarvitatud talus. Karjalauda peal, kus peremees on säilitanud kõik liikumisvahendid ja põllutööriistad, on muuseas 8 niidumasinat. Neist esimene ja naabruses elutseva agr. Bremeni oma on Soomes tarvitusele võetud 55 aastat tagasi. Peale nende veel 12 rege, saane, tõldu, töö- ja sõiduvankreid (üks neist isegi 200 aastat vana) ja palju muid põllutööriistu. Jaakkola talus ei ole siiski kõik esemed „omalt põlult“ vaid kodu uurimise alalt innustatud peremees on palju juure korjanud ka väljastpoolt. Tema töö kodu uurimise ja isamaa armastuse hääks on suurt hindamist leidnud kõrgemalt poolt ja tänuks kõige selle eest on Soome Maatalude Keskliit ja riigi arhiiv temale 1931. aastal annetatud kiituskirja ja auhinna Jaakkola sugupõlve tabeli.

Käyrä talus on muuseumiks kolm suurt tuba. Muuseum on asutatud samal ajal, kuid kõik seal leiduvad esemed on pärit omast talust.

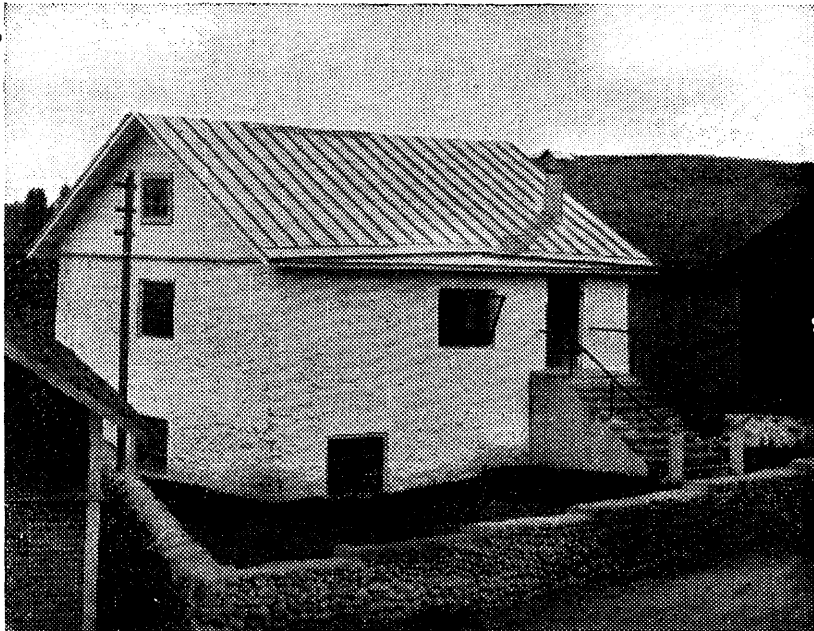
Külastades Soome Kirjanduse Seltsi rahvaluule arhiivi tähendas minule muuseum dr. Lauri Hakulinen järgmist: „Peale üliõpilaste on meil veel vabatahtlikkute kirjasaatjate võrk, kuhu kuulub üle riigi umbes 1000 inimest. Need vabatahtlikud korjavad on küllalt usinad.“ Dr. Hakulinen näitas korjanduse kokkuvõtteid, kaarte ja tabeleid. „Vaadake, siin on saadetistele juure lisatud jooniseid ja päevapilte. Sääraselt täiendavad paljud oma korjandusi ja sel puhul meie maksame ka nende eest. Suur protsent meie korjajatest on maanoored — perepojad, peretütred, taluteenijad ja talusulased ja nagu nähtub on viimastel aastatel neil kodu uurimise töö saanud armastatuimaks alaks muu noorsoo töö harrastuste kõrval.“

Kui hiljem neid maanoori, kellest eelpool juttu oli, kohtasin, selgus, et enamikult kõik on külades noorsooühingute liikmed. Saanud selleks tööks õhutatust ja praktilisi teadmisi osakondades perioodiliselt korraldatud koduümbruse uurimise ala kursustelt, võistlustelt ja tegelikkudelt tööõhutuselt. Nüüd on need noored, kes on tavalise algharidusega, rahvateaduslikul kultuurtöö põlul leidnud oma huvidele vastava tööala.

Koduümbruse uurimise ühe haruna on viimastel aastatel eriti jõudsalt täienenud kihel-

Harjavalla noorsooühingu oma maja

Kokemäe kihelkonna
muuseumihoone

kondlikud muuseumid. Satakunnas on peale Pori ja Rauma linnamuuseumide veel kolm kihelkonna muuseumi ja neljas tuleb asutamisele lähemal ajal.

Noorsooühingud kihelkonna muuseumite rajamisel on küll mitmes paigas aidanud kaasa sellega, et õhutanud muuseumide asutamist ja pannud aluse ka esimeste kogude annetamisega, kuid tegelikult kihelkonna muuseumide juhivad ikkagi selleks moodustatud muuseumiühingud. Tyrvää muuseumi asutamisel loovutas kohalik noorsooühing oma 200-numbriise korjanduse muuseumile. Muuseum rajati tegelikult 1932. a. ja nüüd nelja aasta jooksul on muuseumis numbrite arv üle 3000. Kogud on mahutatud praegu 5 ruumi, peale selle on pööning tulvil esemeid. Kuna endine tuletõrje maja, kus muuseum asub, on jäänud kitsaks ja pealegi puumaja ei ole sobiv, siis on päevakorral uue moodsa muuseumihoone ehitamine.

See muuseumiühing on igal jaanilaupäeva õhtul korraldanud jaanitule, kus esitatakse muusikalisi ettekandeid, kõnesid, laule, rahvataintse j. m. Need kõned ja vanad esinemised on sel puhul tervest kihelkonnast kokku toonud palju rahvast. 1936. a. oli jaanitulel 6500 inimest ja kogu õhtu üldsissetulek pääsmetest ja einelauast oli meie raha järele 1300 krooni. Sääraste pidustuste kaudu on nelja-viie viimase aasta jooksul kassasse kogutud ligemale 7000 krooni. Muuseumi ruumide eest tuleb igal aastal türi maksta 400 kr. ja sama summa väärtuses on ostetud igal aastal juure ka esemeid. Muuseumi juhatajaks ja innukaks vanavara-

kogujaks on kohaliku ajalehe toimetaja Hannes Prusi. Muuseumiühingu juhatusse kuuluvad veel kolm meeskooliõpetajat, üks naiskooliõpetaja, kohalik arst ja taluperemees.

Tyrvää muuseumis võib näha isegi haruldasi esemeid, nagu kunstnik Axel Kallen-Kallela hääll, tema isa töldvanker, palju 300 aastaseid raamatuid ja p. m.

Mälestustahvel sõjakangelastele Soomes

Viimane kangelane on langenud Eesti Vabussõjas

Looduskaitse ja noorsoolased

Vana tamm
Juurus

Looduskaitse mõiste ei ole enam kellelegi tundmata, sest selle küsimuse arutamise juures on peatatud mitmel korral ja mitmel puhul. Tänavu peeti igal pool koolides looduskaitse päeva ning see lubab oletada, et küsimus on tunginud juba laiematesse rahvahulkadesse. Meil on ka juba oma looduskaitse seadus, mille alusel on võetud juba looduskaitse alla üle saja eseme, peamiselt just vanu jämedaid puid ja suuri rändrahnne. Ka üksikud maa-alad on juba looduskaitse all.

Looduskaitse alla on seega võetud esemeid ja maa-alasid. Esemed on n.n. loodusemälestusmärgid, mille hulka kuuluvad sellised looduses esinevad moodustised, mis esinevad veel oma ürgasupaigal, olgu need siis taime- või loomariigi esindajad, maastiku osad või maapinna vormid, mille alalhoidmine on vajalik teaduslikudel, rahvateaduslikudel või lihtsalt esteetilistel põhimõtetel. Sagedasti tuleb neile veel juurde pedagoogiline moment, sest just elava või ürgasupaigal oleva eseme kaudu on võimalik peatuda möödunud aegade ja ammutoiminud tingimuste juures palju suurema huviga, kui see on võimalik lihtsa sõnastuse abil. Loodusmälestusmärgid on õieti ürikud, mis on kirjutatud looduse keelele. Kuid ürik on seda tähtsam, mida haruldasem ta on. Ja suuri puid, rahvusmuistenditega seotud rändrahnne ei ole meil enam väga palju. Kuid neid ikka veel on.

Teine liik on looduskaitsealad ehk reservaadid. Need on vähemad-suuremad maatükid, kus on keelatud mingi toiming, et alal hoida nähtust, mis on iseloomustav ühest või teisest küljest. Sellisel reservaadil võib olla kaitse all kogu loodus oma mitmekesisuses (absoluutne ehk totaalne reservaat), või on siin kaitstud mõni tähelepanuvääriv nähtus, puuliik, haruldane taim, harvaesinev loomaliik jne (osaline ehk partsiaalne reservaat). Reservaadid mõte on siin see, et tuleb hoida haruldast nähet võimalikult sellises seisukorras ja tingimuses, nagu ta on looduses esine-

nud juba aastaid, võib olla isegi aastatuhandeid. Kogu loodus on sel juhul nagu muuseumi ese, mida hoitakse alal võimalikult muutumatult. Kuid on ka nähtusi, mis nagu ei oleks veel arenenud lõplikult, millelt on aga loota muutusi, mis rikastaksid teadust, läien-daksid meie teadmisi bioloogilisis ja sotsio-loogilisis küsimuses. Kui sellised nähtused saaksid areneda edasi, kui nähtuste üle toimetataks vaatlusi, uurimisi püsivalt, siis tooks see tublisti selgust tähelepanavas küsimuses ja sellest oleks kasu inimesele. Just looduskaitse-alad, kus kogu loodus võib areneda takistamatult, ilma et inimene ennast kuidagi häirivalt vahele segaks, annaksid parima võimaluse jälgida küsimuse loomulikku käiku, isegi siis, kui uurimismeetodid võiksid muutuda edenevas teaduses. Sellistel juhtudel on looduskaitsealad asendamatu õppealad looduses, millisele teadmisele on jõudnud kindlasti kõik kultuurriigid. Ja praegu kehtiv seadus lubab meil võtta teaduslikel ja esteetilistel kaalutlusil looduskaitse alla niihästi üksikud esemed, kui ka suuremaid-vähemaid kaitsealasid. Ning meil ongi juba looduskaitsealasid: jugapuu-kaitseala Hiiumaal Kärkla metskonnas, lehtmetsa-kaitseala Abruka saarel Saaremaal, segametsa-kaitseala Kastre-Peravallas Tartumaal, rändrahnudekülv Pähkliisaarel Narva lähedal, „linduderiik” Vilsandil ja Vaika saartel, „lindudekodu” Linnulahel, Kuressaare lähedal jt.

Mis tuleks nüüd meil teha looduskaitse teostamise suhtes? Kindel on, et meil ei saa jätta looduskaitse alla suuri alasid, sest esiteks on meie kodumaa pind enam-vähem kasutatav, ega pole meil selliseid laialdasi tühje alasid, nagu näit. Sveitsi Alpides või Soome Lapi tundrates või Venemaa kaljumägedes Siberis ja Ida-Aasias. Teiseks läheks laiade alade korraldamine ja teaduslike vaatluste toimetamine liigagi kalliks. Sellepärast on soovitatav meie oludes vähemad kaitsealad, aga neid võib olla sagedamini. Igatahes peavad kaitsealad meil olema hästi valitud ja nad

peavad esitama neid iseloomustavaid jooni, mille alalhoidmiseks on asutatud kaitseala.

Kõige esimene ülesanne peaks meil olema, et meie püüame kindlaks teha, mis meil on sellist, mida võiks jätta looduskaitse alla ja mis väärivad tõesti looduskaitset. Ning siin on noorsoolastel suur ülesanne, mida nad võivad hästi täita. Sest kel on veel rohkem energiat kui noortel? Ja kellele ei tee raskusi tungida kõige paksematesse ja sügavamatesse metsakolgastesse, niiõelda hundikambritesse ja põlistesse padrikutesse? Kel on veel rohkem tahtmist avastada uusi ja ennenägematuid paiku, kel on veel enam püüdu tallata uusi radu, kus keegi ei ole ennemalt jälgi ajanud, kus teed tundmatud? Ja kui sellistel „avastamisreisidel” ja otsimismatkadel” peetakse silmad lahti, kui ei unustata koju mõõdurihma ja märkmeteraamatut, siis toovad noorsoolased väärtusliku lisa mitte üksi looduskaitse küsimustesse, vaid kogu kodumaa uurimisse. Mida üksikasjalikumalt suudetakse tungida kaitsetvääriava eseme kirjeldustesse ja seletustesse, seda parem. On isegi soovitatav, et ümbruse loodusemälestusmärgid kaardistatakse, — selleks tehakse ümbrusest mingisugune kaardivisand, kas lihtsalt oma nägemise järele või kopeeritakse mõnelt suurema mõõtkavaga kaardilt vastav osa tarvilikus ulatuses ja märgitakse sinna peale kõik loodusemälestusmärgid. Ning kogu seda tööd võib teha iga asjasthuvitatu ilma raskusteta, kui aga on vähegi töötahet ja koduümbruse tundmist. Kui nüüd nii saadud materjal saadetakse looduskaitse-inspektorile, kus selle kohta tehakse ülevaated ja koostatakse vastavad kavad, siis koguks pea tarvilik materjal kogu kodumaalt.

Looduskaitset väärivate esemete ülesotimisega ja registreerimisega on väga tarvilik samm astutud. On ese juba saadud teadete järgi tõsisel hädahoos, püüab looduskaitse amet astuda kõhe kiired sammud asja päästmiseks. On ese väljaspool hädahoitu, aetakse

asju kehtivate seaduste kohaselt vastavalt looduskaitse kodukorrale.

Kuid veel teiseski asjas võivad noorsoolased olla looduskaitsele heaks abiliseks ja tõhusaks toetajaks. Ma mõtlen siin looduskaitse mõtte propageerimist. Siin võiks julgesti toimida ühiselt loodus- ja muinsuskaitse mõtte edasikandmisega. Sest mõlemal neil distsipliinil on ühiseid jooni. Vana ohvripuu, suur ohvikivi, endine hiis ja mõni teinegi ese on peaaegu üks ja sama. Vanem puu, mis on hoidunud aastasadade kestel, on kahtlematult seotud muistenditega või teda tuntakse vana hiiepuuna. Ning alati ei saa seda ka ümberlükata. Samuti on lugu ka suurte rändrahnudega. Kui nüüd peaks olema noorsoo ühingu asukoha lähedal mõni muinsus- või looduskaitse all olev ese, või on ta selline, et ta vääriks kaitset; kui nüüd noorsoolased korraldaksid kas või kord aastas ekskursiooni mõne sellise eseme juurde; kui seal kõneldakse looduskaitsest, muinsuskaitsest, luuakse pilte mõõdunud ajast, püütakse tungida kas või pilgukesega tulevikku, näidata ka oleviku ülesandeid ja kohustusi, — kas see ei avaldaks mõju noortele, kas see ei tõstaks lugupidamist eseme vastu, kas see ei suurendaks poolehoidu oma kodukohale, kus on asju ja esemeid, mis väärivad loodus- või muinsuskaitset? Kui nii võetakse läbi kõik kaitsetvääriavad kohad, kui otsitakse materjali rahvatraditsioonidest, ajaloo, teaduslikust kirjandusest, kas ei lähe siis koduümbrus kõigile selgemaks ja kas ei tõuse isegi väike või pisikenegi ubkustunne, et on ümbruses kaitsta neid esemeid, mille ümber on keerlenud meie esivanemate mõtted, mida on austanud kadunud põlvete parimad pojad ja tütreid. Tundes praeguste noorsoolaste mentaliteeti, nende püüdeid ja võimeid, arvan kindlasti, et selliste ekskursioonide korraldamine on täiesti mõeldav ja toimepandav. Ja sellega on loodus- ja muinsuskaitse mõtte kandmine laiematesse rahvahulkadesse läinud edasi suure sammu.

Kuuteistkümnenda sajandi arstiteadusest

Arstiteaduse ajalugu on nimetatud inimlike eksimuste ajalooks, ja praegusaegse pilguga vaadates kõike seda, mis arstiteaduses aegade jooksul on peetud tõeks ja oletatud, mida on arvatud haiguste põhjusteks ja milliste abinõudega haigusi ravitud, peame meiegi mõõnma, et niisuguseks väljenduseks on põhjust. Arstiteaduse kaitseks tuleks siiski juba algul tähele panna, et paljude muudegi teaduste tee on käinud samasuguse kobamise ja eksimise kaudu ja et eri-ajajärkude sunnitud kitsarinnalisus ning eelarvamused on sageli segavalt mõjutanud arengu rahulist käiku.

*

Vana-aja taiplik põhjuste ja järelduste uurimine ja tähelepanekuile ning kogemustele rajatud arstiteadus astus — tõsi, omadesse, tollasest ajavaimust tingitud eksitustesse kaetuna — egiptlastelt ja muudelt vanadelt kultuurrahvastelt pärituna kreeklaste ja roomlaste vahendusel euroopa rahvaste ette, lubades siis teadusele suuri arenemisvõimalusi. Aga idast tuli Euroopasse veel üks teinegi pärand, kristlik maailmavaade, mis peagi kasvas ainumääravaks võimuks, sundides oma raamidesse sobima ka arstiteaduse, nagu kogu muu inimliku teaduse. Arstiteaduses ei lepitud nüüd enam selle raja jälgimisega, mida vana aja rahvad olid nii kaua juba astunud, vaid otsiti kõiges jumalikku abi ja selgitati haigusi, nagu muidki maisi vastukäivusi, kõrgemast võimust põhjustatuiks. Seda seletusviisi segas ainult selle kõrgema võimu kaksainsus. Pärsia-babüloonia algupära maailmavaate järgi võitles siin maailmas kaks võimu: hää ja kuri, Jumal ja Kurat, ja võitluse vahendeiks olid muuseas haigused; kord läkitas üks, kord teine neist võimudest inimestele haigusi. Selle tõttu loomulikult ei võidud ka haigusi parandada tavaliste arstimitega, neid pidi tõrjuma üliloomulikkude abinõudega, kas jumala või kuradi abil. Nii langes kultuuritase loodusrahvaste astemele, kus puudub kogemus ja sellele põhjenev teadus ja seisukohtade määrajaiks on sajandite vanused jutustused ning neile põhinev nõidus. Arstiteadus kaotas oma tähenduse teadusena, selle asemele astus kas teoloogiline manitus, või Kuradi abile mõjuv nõidus, valge

ja must salateadus. See olukord kestis läbi keskaja, ulatudes oma mõjudega veel kaugele uudegi aega.

*

Veel 16-s sajand, mille arstiteaduslikesse töökspidamistesse järgnevas pisut täpsemalt süveneme, säilitas sügavasse juurdunult ülalmainitud käsitus, kuigi üks ja teine mõtleval vaim püüdis tõusta kõrgemale oma sajandi eelarvamustest. 16. sajandil arvati maailm koosnevat neljast elemendist: tulest, õhust, veest ja maast. Neist oli koostatud ka inimese keha. Selle tervis sõltus nende põhiainetest: sooja, külma, niiske ja kuiva harmoonilisest esindusest. Keha seesmist soojust tuntakse maos, kus tarvitatud toit keedetakse ja sulatatakse. Seda võib märgata ka südame hõõgumisest, mida pidevalt jahutab kopsude kaudu sissehingatav külm õhk. Kui külma ja sooja tasakaal haiguse puhul rikutakse, tuntakse, kuidas tuli palavikus voolab kõikidesse liikmesse. — Keha mahlasid on nelja liiki: valkjashall lima, punane veri, kollane sapp ja must sapp. Lima asub ajudes, veri südames, kollane sapp maksas ja must sapp põrnas. Need neli elumahla on täpselt määratud suhetes üksteisega, kuid esinevad erigadel, aastaegadel ja eri isikuil veidi erinevais vahelkordades. Talvel lisandub lima (flegma). See lima ülearune lisanemine põhjustab haigusi, millistes lima cristub kehast, nagu näiteks nohus, mil lima otseselt voolab välja ajudest. Lima cristumine ajudest on aga tarvilik, see edendab rahulikku ja kainet mõtlemist. Kevadel lisandub veri (sanguis), ihu muutub punakaks ja inimene tunneb end kergena ning jõulisena. Kuid veri tõuseb kergesti pähe: verejooks ninast on selle ebamugav järeldus, samuti sangviiniline õrnatundelikkus. Suvel saab muist elumahladest võidu kollane sapp. Ihu muutub kollaseks. Samal ajal tunneb inimene sageli põõritust ja oksendab kollast sappi. Sapi (chole) liigne esinemine mõjutab loomust, see muutub „koleeriliseks”. Sügisel lõppeks on musta sapi (melanchole) hülgeaeg. Tema mõju on parimini märgatav meie süngest meeleolust. Keha neli mahla vahelduvad nii siis eri aastaegadel, kuid erisuhteis esinevad nad ka erigadel: lapsel on veri

domineeriv, noorel kollane sapp, meheas must sapp ja vanuses lima. Peale selle võivad mahlad (humores) eri-juhtudel kiirelt vahelduda, põhjustades vastavaid muutusi meie meeleolus, „menööris“. Et see seletus on õige, ses võib kergesti veenduda iseennast erimeeleoludes tähele pannes: puhates või magades märkad kohe, et sangvinistlik mõjur, veri, lahkub keha siseosadesse ja välisosad muutuvad külmaks, nii et magaja vajab katet. Kui aga vaimustusega töötad, voolab soojus su kehha, see pole aga vere soojus, vaid tuleb seemisest, koleerilisest, kuumast kollasest sapist, mis sind vaimustusest jahutab ja ise eristab seesmist mahla, nii et sa tööd alustades sülgad pihku ja töötad nii, et higi voolab. Kui oled rõõmus ja heas tujus ja kogu ümbrus sulle naerab, siis valitseb sind punane veri, sa tunned selle pakitsust igas liikmes. Halvas tujus, kus kogu maailm näib sulle mustana, on sinus must sapp saanud võidu ja sa tunned põrna valutavat. — Kehamahlade erinev suhe teeb ühest inimesest koleeriku, teisest flegmaatiku, sangviiniku või melankoolse iseloomu.

*

Kui inimkeha koostist ja tema mahlade suurt tähtsust nii esitati, satuti kergesti sellele, et haigusi seletati sõltuvat mahlade ebatasasest jaotusest kehas või mingi mahla liigest või puudulikust esinemisest. Kuid mis siis määrab mahlade esinemise, mis toovad tervist ja haigust? Teoloogiline vastus ütleb teatavasti: Jumal. On ju piiblis selgesti öeldud, et haigus ja surm on patu palk, ja jutustati seal, kuidas Jumal lõi Taavetit ja Hiiopit haigusega. Jumal saatis haiguse patu karistuseks. Enne patulangust polnud ei surma ega haigust. — Ennegi oletati, et uued moed on üldise haiguse põhjus. Nii seletab näit. Sjaellandi piiskop Peeter Palladius a. 1556., et hispaania moega ühes saatis jumal taani rahvale „Hispaania villi“, Prantsusest tulnud ja kergemeelsete kommete karistuseks „prantsuse haiguse“ ja Inglismaalt laenatud riidetumiskombega koos karistuseks „Inglise häda“. Brandenburgi piiskop Musculus kirjutab uus-moodseist laiadest põlvpükstest oma rahvale hoiatuseks järgmist: „Öeldakse tõeks, kuigi ma ise pole näinud, et tänavu ühe võimsa isanda poeg, kelle nime ma ta auväärsuse ja kõrguse tõttu ei usalda nimetada, on lasknud endale valmistada kolmesiilused laiad põlvpüksid, nii et ma tõesti imestan, miks maa pole neelanud sellist „jumalasalga“ ja ülemeelikut ini-

mest... Ma kardan, et ajalik karistus on sellele liig väike; Jumal saab teda karistama kohtupäeval igavese hukatusega. Pääle haiguste peeti ka ebasunnitisi jumala karistuseks ja hoiatuseks.

Nii kõneldakse a. 1628 nurisunnitise, kelle reied — need paistsid välja tollal tarvitatavaist laiadest valgeist põlvpükstest — olid väga lühikesed ja paksu-lihalised, jala muu osa aga meenutas laiaotsalist saabast. Jumal pidi nii siis ise ilmutama oma taht põlvpükste suhtes, kuna piiskopi varasemat hoiatust ei kuulatud. Katoliikluse vastu näitas jumal seal-teal oma vastumeelsust lapsukesega, kellele pääd kattis „mungamüts“¹⁾ Selle silmanähtava jumala tahteavalduse tegi Luther kaasaegseile teatavaks vastavat raamatut kirjutades.

Agaga piibel andis põhjust ka sellele vaatekohale, et kurat oli kõige haiguse põhjus. Kui patt kord oli Pimedusevürstist põhjustatud ja kui patt oli haiguse ja surma põhjuseks, siis pidi ka haigus tulema Kuradist.

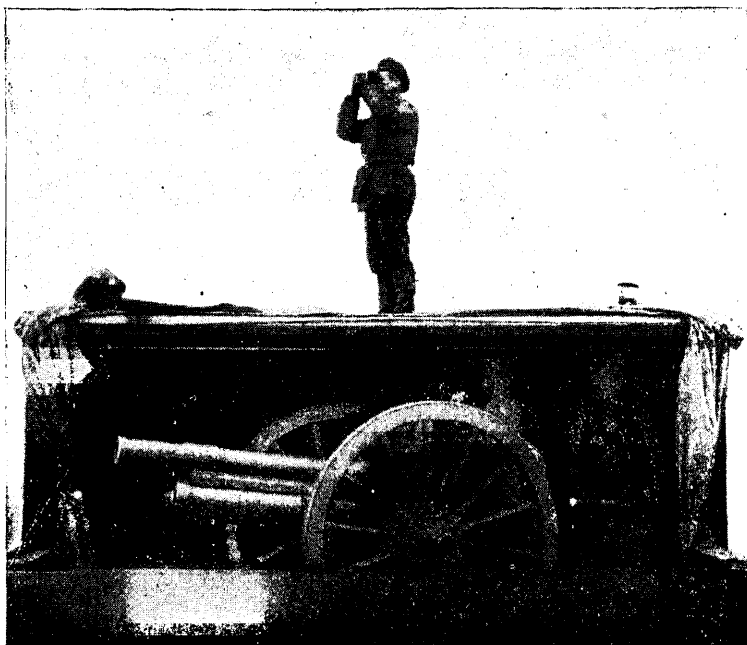
(Järgneb.)

¹⁾ Võrdlemisi üldine nähe, mis tuleb sellest, et loote põis ei purune sündimisel loomulikult, vaid jääb mütsitaoliselt ümber lapse pea. Soomes hüütakse seda nähtust „õnnkübaraks“.

ARNO VIHVELIN

„Narva motiiv“

Leitn. R. Sabolotnõi soomusrong „Kaptan Irv“ suurtükiplatvormil patarei tulistamist juhtimas

JAAN PERT

Meie rahvatants rahvusvahelistel pidustustel

Kui mõtleme tagasi, millises olukorras oli alles kahe aasta eest meie rahvatantsu-ala, kuidas ÜENÜ-s „Porkuni-pidustuste“ ajal üleskerkinud avaliku poleemika tõttu tõstatatakse üles küsimus kuidas rahvatantsude ja nende saatemuusika asjus enamale selgusele jõuda — ja kuidas siis ÜENÜTO ruumes peetakse koosolekuid, mida ette võtta.

Heas usus pöörduetakse riikliku propagandatalituse poole ainelise abi asjus — vastus on soodne. Ja Toomi, igipõline ÜENÜTO rahvatantsude harrastaja ning omal käel korjaja, seab sõiduvalmis oma mootorratta, mille kannustele asub Eesti Rahvamuuseumi esindajana üliõpilane Põldmäe — ja sõit läheb lahti! Rahvatantse korjama!

Saak on üllatuslikult hea. Isegi niivõrd, et enam moe pärast kaasa sõitnud Põldmäe pooltel teel helistab enda läkitajaile Tartu, et kas ei võiks ta edasi tantsude korjamist kaasa teha. Ja ta jääb.

Nüüd aga sama Põldmäe arendab juba pikemas kirjutuses eesti rahvatantsu ala, tunneb end isegi „pioneerina“ meie rahvatantsu üldarengut käsitades, ja risti vastupidiselt sellele, kuidas meie rahvatantsu hinnati kaks aastat tagasi, et see meie algupäraselt omana puudub, et siin tegu vaid tantsuliste riismetega — isegi Eesti Rahva Muuseumi juhtivate isikute omavaheliste kõneluste järele, nüüd aga Põldmäe kirjutab:

„Edaspidised uurimused peaksid siiski hilitüüpide rännu jälgimise kõrval selgitama ka meie vanemaid tantsuvorme, mis mujal enamasti jäljetult kadudes on meil, Kesk- ja Põhja-Euroopa kultuurimõjustuste äärmil, üsna hästi säilinud ja võiksid seega kaasa aidata ka tantsu arengu üldküsimumuste selgitamisel. (Minu sõrendused. J. P.).

Siis nii on juba lood! Meie tantsude kaudu võidakse tantsu arengu üldküsimumusigi selgitada!

Mida võiksid need veel soovida, kes kaks aastat tagasi ÜENÜTO ruumes jonnakalt haarasid meie rahvatantsu küsimusest, sest nad olid praktiliselt sel alal tegevad olnud, neil ei puudunud ka teoreetilisi teadmisi, mis võimaldasid neil olla julgemad kui mujal!

Kaks suvet järgimööda korjati rahvatantse, ja kogu see aeg E. Idla ning Toomi juhatusel Tallinnas õpiti ja praktiliselt viimistleti leitud tantse. Nüüd nendega rühm meie eliitvõimlejaid, saadetud Võimlejate Liidu poolt, käis Hamburgis rahvatantsude rahvusvahelistel pidustustel (10—13 juunil Hamburgis, siis Norra fjordides ja Berliinis).

5. skp. see rühm enne teele asumist andis õhtu Kaitseliidu võimlas. Ja me olime üllatatud: niivõrd kargeina, stiilseina ja kunstilisina mõjusid eesti rahvatantsud, mis ürgselt omalooming, tunnustades ka eestluse võrratust tantsunärvist.

17. märtsil 1936 oli üks suuremaid nõupidamisi, et selgitada, kas on Eestil rahvatantsudega ja rahva instrumentaalmuusikaga otstarbekohane esineda eeloleval suvel rahvusvahelisel kongressil. Nõupidamisest võtavad osa ka meie vastavate autoriteetsete asutuste esindajad. Dr. O. Loorits arvab, „et kuna slaavlastel ja teistel Kesk- ja Lõuna-Euroopa rahvastel on esitada stiliseeritud ja kõigis tehnilistes üksikasjades viimistletud tantse, mis suhtes meil olemasolevaid tantse nendega vaevalt võib kõrvutada, siis olevat tarvilik, et kongressil esinemise puhul repertuaari võetavad tantsud saaksid stiliseeritud ehk tehtud n. ü. suupärasemaks nõudeile, mida esitab säärane suur rahvapidustus...”

Ka see arvamine, nagu poleks eesti rahvatants ürgsel kujul küllalt kõnelev, osutus eelarvamuseks, kõikidele.

Ka teisi sõnavõtjaid pooldab meie rahvatantsude stiliseerimist — kuna nad tegelikult rahvatantsu küllaldaselt ise ei tunne.

Ja nüüd — meie rahvatantsud pääsesid rahvusvahelisele pidustusele ometigi stiliseerimata, algupärasel kujul, ja küllalt mõjuvatenä ning võimsatena!

Möödunud kaks aastat seega on otse pöördelise tähtsusega meie rahvatantsu-küsimus. Meie teadmised on siin võrratult täienenud, meie eelarvamusi on siit palju ära pühitud. Kuid kas juba kõik? See on küsimus.

R. Põldmäe juba eelpool tsiteeritud oma teoses „Rahvaloomingu, eriti rahvatantsu arengust Ida-Harju rannikul” (1937) lk. 12 kirjutab:

„Eestlasele ei ole rahvatants veel väga pikka aega olnud tähtsamaks lõbutsemisvormiks. ...kuid sellist osa pole meil tantsule varem küll kunagi antud kui XIX sajandist peale tänapäevani.”

Kust on võetud selle väite kinnitus? Ei kusaagiltki. Autori fantaasia vaba vili. Kuid milleks?! Mille üle pahandavad aastasadu saksa pastoriid? — Et eestlased muudkui torupillide järele tantsivat, isegi kloostrite ja kirikute õuel...

Tõeliselt 19. sajandi teisel poolel just algab meie rahvatantsu degeneratsioon, ja seda kahe teguri survele: aina rohkem levineva vennastekoguduse ja tõusva eesti haritlaskonna uue, seltskonnatantsu harrastuste eeskuju näol.

Kuid meie rahvatantsu vaatlemise uus suund on juba leitud; küllap siia kristalliseeruvad viimati ka kõigiti karastatud vaated.

Uusi näidendeid

Autorikaitse ühingu kirjastusel, mille ümber koondunud kõik Eesti näitekirjanikud peagu eranditult, ilmus käesoleval kevadel 12 uut algupärast näidendit:

A. Adson: Karu läheb mee lõksu. Komöödia 3 v.

A. M. Almiste: Kaunistagem Eesti kojad. rahvatükk lauludega 3 v. (Kodukaunistamise ja võidupüha näidend).

T. Braks: Punased pilved. 1905. a. näidend 3 v. (Eriti sobiv ettekandmiseks võidupühal).

J. Kihulane: Häda õnnega. Komöödia 3 v.

E. Tammlaan: Valge legendik. Draama 4 v.

U. Ukukivi: Uudismaa. Näidend 3 v.

E. Visnapuu: Jakob heitleb. Näidend 3 v.

A. Adson: Üks tuvi lendab merele. Näidend 3 v.

R. Sirge: Must suvi. Näidend 3 v. (Eriti sobiv ettekandmiseks võidupühal) ja kolm lastenäidendit:

O. Aadu: Võistlustöö.

E. Nukk: Emakese eest,

A. Virges: Tarkusemüts.

Neist on valdav enamus saanud arvustuselt tunnustava vastuvõtu osaliseks ja võetud paljude kutseliste teatrite repertuaari („Valge legendik”, „Karu läheb mee lõksu”, „Must suvi”, „Häda õnnega”, „Üks tuvi lendab merele”, „Jakob heitleb” j. t.). Ülalnimetatud näendidid peagu eranditult on oma lihtsa dekoratsiooni ja vähese tegelaste arvu tõttu sobivad ettekandmiseks ka kõigil maalavadel. Enamus neist on vabastatud autorihonoraarist. Näidendite tutvumiseks emplare saadab AKÜ seltsidele nende sellekohase soovivaalduse korral välja.

Muljeid Euroopa esivõistlustest

Jutuajamine N. Stepuloviga

Väljas paistab hele päike, kui sean sammud Tallinna osakonna majas olevasse duširuumi. Tean — poksijail on täna ruumis treening ja siis peab Kolka (nii hüütakse Nikolai Stepulovit poksijate peres), „kättesaadav“ olema.

Nagu juba ajakirjandusest kõik selgunud, pääses N. Stepulov ainukese cestlasena Euroopa esivõistlustel kohale. Nimelt „hõbetas“ ta oma olümpiaadil saavutatud medali veelkordsetl. Tallinnast Milanosse teeleasumine sündis vaikselt ja pidulikusega. Ajakirjanduses nagu mõeldamises teiste hulgas puudutati ka N. Stepulovit. Loodeti rohkem raskemate kaalude edukusele. Seda suurem oli sõprade häämeel, kui saabusid teated N. Stepulovi võitudest. Leidis ka neid, kes uskusid kaljukindlalt Kolka kohaletulekut. Üks sellistest oli „papi“ Lerchenbaum (Eesti spordilimas tuntud vanahärra — spordifanaatik). Ärasõidu päeval rühkis vanahärra hingeldades osakonna spordiklubi tuppa ja päris, kas Kolka on veel osakonna ruumes. Kuuldes N. Stepulovi lahkumisest, lausus ta kahjatsedes hilinemist: „Oleksin talle teele natukene kaasa annud (Mida nimelt, seda ei hakanud pärima). Nägin kõik Kolka olümpiaadil sooritatud matšid — see mees tuleb ka Milanos toime!”

Duširuumis leiangi N. Stepulovi harjutuseks riietumas. Teised poksijad on veel tulemata. Kasutan juhust ja palun tema isiklikke muljeid euroopavõistlustelt. Kolka hakkabki pajatama. Hoogu sattudes näitab mulle poksipoose ja teeb lööke nii et hakkkan kartma tema „tegelikuks“ muutumist minuga.

„Rongisõit kestis Milanosse kaks päeva. Pikemaid peatusi polnud. Võtsin kaasa kotikindad ja kaertega täistopitud palli, mille riputasin vagunis kupee ukse vahele üles. Oli poksikoti aseaine. Jaamades, kus rong kauem peatus, käisime terve meeskonnaga jooksma ja võimlemas. Muidugi selline treening ei tõstnud kedagi vormi, kuid vaheldust pikal rongisõidul kindlasti pakkus.

Milanosse saabudes otsisime esimesena omale treeningkoha. Selleks saime hotelli kivi-parketiga kaetud katuse. Öhtul harjutades Freimuthiga panime tähele kõrgema kõrvalmaja katusel Itaalia sõdureid kuulipildujaga. Arvatavasti moodustas see ühe õhukaitse- ja vaatluspunkti. Kuna valitses pimedus, kartsime, et paistame Itaalia sõdureile kahtlastena, sellepärast katsusime võimalikult rohkem lärmi teha. Nii harjutasime sõjariistade valvaste silmade all.

Linn, Milano, võrreldes meie Tallinnaga on räpane. Kõik jätised, nagu puuvilja koorad ja paberi tükiid heidetakse lihtsalt tänava rentslisse.

Häda oli toiduga. Meid küll toideti, kuid selline „vesine kraam“ polnud kuigi suupärane. Juure tellitud toidu eest tuli igal võistlejal omal eraldi maksta. Sellist korraldiku vastuvõttu nagu Berlinis, Milanos küll polnud.

Imestama pani mind sauna puudumine nii suures linnas, nagu on Milano. Arvatavasti

neid ikkagi oli, kuid meie neid küll ülesse ei leidnud. Harilikult enne võistlust olin harjunud saunas käima — seekord jäi käimata.

Võistlused toimusid Puccini teatris. Ring oli asetatud keset avarat teatrit. Publikut ei paistnud erilisel palju olevat, vaid finaali võistluste päeval oli pealtvaatajaskond kõige suurem. Võibolla suur saal ei lasknud publikumi rohkust esile paista. Pealtvaatajaskond esines võrdlemisi soliidsetl. Kuulda sai vahel vileit, kuid asjadega pildumist nagu nägin viimasel võistlusel „Arsis“, seal ei pannud tähele.

Võistlused olid tõesti tugevad. Oma vastastest kõige tugevamaks pean kuldmedalimeest Nürnbergi, kellega võisteldes olin kahjuks osaliselt võistlusvõimetu.

Parimaks tehnikapoksijaks oli keskaallane Dekkers (hollandlane). Mees jäi võistluspäeval kaalumisele hiljaks, kuid korraldajad lubasid treeneri palvel teda siiski võistleva. Arvati, ega ta üle ühe matši tehtud ei saa. Kuid ringis paistis olukord hoopis teises valguses. Võistluse eel paistis Dekkers koomiline. Särk oli lotendavalt seljas ja liikus ta kuidagi küürus ning imelikult. Aga võistluse kestel ilmusid tema võimed ja neid hindasid ka võistluskorraldajad, andes Dekkersile parima poksija auhinna, tähelepanemata jättes tema teisele kohale platseerumist. Tegelikult pidanuks Dekkers tulema võitjaks. Finaalmatšis poolakaga kohtunike väärrotsuse tõttu võeti temal võit. Dekkers poksis rahulikult ja kaalukalt, kuid tema pealetungid olid välkiired. Pealetung sooritatud, poksis ta jällegi rahulikult edasi kuni järgmise pealetungini.

Pidasin neli võistlust. Esimene vastane oli belglane Hanneuse. Võrdlemisi keskpärane poksija, kelle võitsin punktidega. Põrutasin vasakut kätt niivõrd, et järgmises matšis rumeenlase Jakob'iga hoidsin kogu aeg vasakut ja tõõtasin ainult paremaga. Sellest tuli, et vasakut hoides vigastas in hoopis rängemalt paremat. Matši rumeenlasega pean oma võistlusseerias parimaks. Jakob oli üsna südi poiss. Alul nagu tundis aukartust minu olümpiamehe nime vastu, hiljem hakkas ta tublisti vastu löõma. Ühel sukeldumisel lõin nii õnnetult käe vastu, et löõgi mõjul taganesin tuigerdades. Publikumi hulgast kuuldus hüüdeid, sest paistis imelikuna minu taganemine, kuna vastaselt löõki polnud määratud. Kuidagi tul in toime võitmisega. Kolmandal võistlusel poksisin tschechi Kraliga ainult ühe käega. See kohtamine pidi otsustama, kas pääsen esimese nelja hulka, või läheb mul analoogiliselt teiste Eesti meeskonnaliigetega. Suutsin läbi valu siiski võita. Kuigi hoidsin haiget kätt, unustasin võistlusehoos ja siis oli selline valu, et... Finaalvõistluses Nürnbergiga polnud mul haige käe tõttu kuigi palju väljavaateid võita. Matši tegin siiski ära. Pärast ringist lahkumist, hakates kindaid käest võtma, ei tahtnud kuidagi paistetanud käed kinnastest välja tulla.

Mul oli häämeel, et oma kaalus ainukese olümpiaadil kohaletulnuna suutsin ka Euroopa esivõistlustel oma tiitlit kaitsta. Ameerika reisist poleks minul ikkagi midagi välja tulnud haige käe tõttu, kuigi Eesti meeskonna esindajad oleksid vaevaks võtnud sõidu korraldamise. Igatahes õigus mul oleks sõita olnud.

Praegu on käsi juba paranemas. Kavatsen suve läbi treeningus püsida."

Saabuvad teised poksijad. Tulles jällegi päikesesse, mõtlen, et seda vist ei takistaks ka ühe käe kaotus edasi poksimast. Igal alal peavad olema õhutajad-fanaatikud. N. Stepulov on eeskujuks paljudele poksihuvilistele noortele — võibolla ideaaliksiki. Igal juhul on N. Stepulovil suuri teeneid Eesti poksitaseme tõstmises ja tutvustamises.

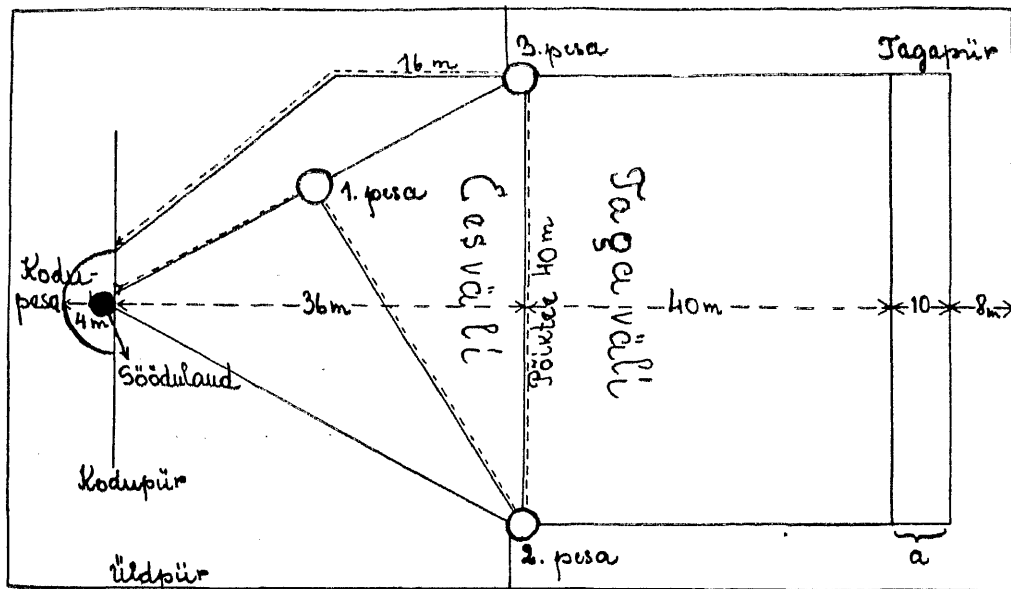
Ed. Hõbe

E. HÕBE

PESAPALL

Selles artiklis püüan tutvustada osakondi mänguga, mis on pärit Soomest. Soomes on pesapallimäng laialt levinenud, leides harustamist niihästi noorte, kui ka vanade hulgas. Isegi pesapalli naiskondi leidub. Pesapall on muutunud seal populaarseks, sest see mäng pakub mängijatele mitmesugust tegevust. Mängija peab jooksuma, tabama palli kaikaga ja palli püüdma. Pesapall nõuab mängijalt kiiret otsustamisvõimet, kiirust jõudu ja osavust.

Eestisse kandus pesapall Soomest. Kuid meil millegipärast ei saavutanud pesapall sellist suurt edu kui seal. Avaldati trükis pesapalli võistlusmäärustik, asutati Eesti Käsipalli Liidu juure pesapalli sektsioon... aga mängul polnud loodetud „minekut“. Möödunud aastal jäid isegi esivõistlused pidamata. Et pesapall meil läbi ei löönud, sellest on tõsine kahju, sest suvistest mängudest on ta üks ilusamaid, tervislikumaid ja osavustnõudvamaid.

Joon. 1.

Joon. 2

Joon. 1. Punktiriga on märgitud jooksutee pesalt pesale. Tähega a on ala (10 m), mille vahel võib kõikuda tagapiiri ulatus. Pesade läbimõõt on 2 m.

Joon. 2. Pesapalli kaika peenema osa ümber on mähitud isoleerpael.

Väli. Pesapalli saab mängida igalpool — kas tasasel heinamaal või väljal. Ta ei nõua eriliselt hästi (alaliselt) korraldatud väljakut. Joonisel toodud välja mõõted on nõuetavad võistluse puhul. Harjutusolukorras ei tarvitse plats olla normaalne (muidugi on normaalne soovitatav) ja mängijate arv võib olla suurem või väiksem võistluskoosseisust.

A bin õud. Pesapalli juures vajalikke mänguabinõusid pole palju. Neistki on osa võimalik valmistada kodusel teel (kaigas, söödulaud). Pesapalli mängitakse massiivse palliga, mille ümbermõõt on 22 sm ja kaal 120—130 gr. (Palli hind ostes 2—3 krooni.)

Löögiabinõu, kaika, võib igaüks omale valmistada. Kaigas on puust, 105 sm pikk ja

jameda osa ümbermõõd on maksimaalselt 18 sm. Kaigas muutub kõrgemalt üha peenemaks, nii et ülaosast saab peoga vabalt ümberhaarata. (Vaata joonis 2).

Söödulaud olgu samuti omavalmistatud. Söödulaud valmistatakse 2 sm paksustest laudadest. Ta kujutab ringi (kaanti) läbimõõduga 75—78 sm. Söödulaud soodustab söötmise reeglipärasuse kontrollimist. Nimelt peab pall söötisel („senkimisel“) kukkuma söödulauale, vastasel korral loetakse sööt valeks.

Palli püüdmise hõlbustamiseks tarvitatakse nahkseid, peopesa poolt vooderdatud, kindaid. Võistlusmängus tuleks tingimata kindaid tarvitada. Võistlusel on löögid tugevamad ja kinnas muutub hädavajalikuks käe kaitsmiseks. Kinnas on ühes, püüdvas, käes. Palli püüdmine sünnib kahe käega nii, et pall põrkab vastu kinnastatud kätt. Samal ajal teine käsi sulgeb palli pealt. Palli visatakse kinnastamata käega. Üks komplekt kindaid (9 kinnast) võimaldab mängida kahel meeskonnal, sest mängus kordamööda meeskonnad löövad või püüavad.

Need oleks mängus kõik tarvisminevad abinõud. Eeltoodud mõõdetes abinõud (pall, kaigas) on ette nähtud määrustikus, kui võistlustel tarvisminevad abinõud. Soovitav on neist mõõtudest kinni pidada. Kinnasteta on kõva palli valurikas püüda. Kuid tennisvalliga mängides lendab pall tihti väljaspoole piire, takistades mängukäiku. Nooremad võivad siiski mängida ka tennisvalliga.

Mäng. Pesapallimeeskond on (võistlusel) 9 liikmeline. Meeskonnas mängijad sooritavad kogu mängu kestvusel palli löömist kodupesast kindlas järjekorras. Meeskond on kord sise-, kord välismeeskonnaks. Sisemeesteks olles on mängijate ülesandeks sooritada järjekorras lööke ning jooksta pesalt pesale (kodupesast esimesele, teisele, kolmandale ja kodupesasse tagasi). Igal mängijal on kolm

lööki. Välismeeeste ülesandeks on püüda sisemeeste poolt löödud palle ja visata pall enne sisemehe (jooksja) pesale jõudmist sihtpesale (pesale kuhu jookseb sisemees). Palli püüdmiseks jaotatakse mehed pesadele, igale pesale üks mängija, kuna ülejäänud on mänguväljal laiali.

Surnud mängija. Mängija „sureb“, kui pall saabub enne pesale (pesal olev välismees püüab palli) või kolmandal löögil pall lendab väljaspoole mänguvälja piire, või sisemees takistab palli püüdmist välismeeeste tegevust (ka juluslikult). Surnud mängija tohib edasi mängida järgmisel korra vahetusel.

Haavatud mängija. Mängija on haavatud, kui ta viibib ajal, mil pall püütakse õhust väljaspool pesa (sooritab jooksu pesalt pesale). Haavatud mängija peab tagasi tulema kodupesasse ja ootama löögijärjekorda.

Korrahvatuseks nimetame sisemeeste muutumist välismeeesteks. Korrahvatus toimub, kui sisemeestest kolm on surnud. On üks meeskond olnud kord sise-, kord välismeeskonnaks, nimetatakse seda mängujärguks.

Võistluste kestvus. Pesapalli võistlus kestab 7 mängujärku, kuid mitte varem, kui mängitud on 1 tund ja 15 minutit. Võistlus lõpeb pärast mängujärku lõppemist.

Pesapallimängul on hulk reegleid, mida siinkohal ruumipuudusel avaldada pole võimalik. Kuid mängu üldpilt peaks ülaltoodud ridade kaudu juba selguma. Kui on tarvis (võistluste puhul kindlasti) tungida mängureeglite peensusteni, saab seda teha, kui appi võtta „Käsi-palli määrused“. Nimetatud raamat sisaldab võistlusreegleid võrk-, korv- ja pesapalli kohta. Raamatu hinnaks on 65 senti.

Proovige mängida pesapalli ja te märkate peagi, et mäng hakkab teile meeldima.

ÜENÜ näiteharude repertuaar 1936

„Võrreldes teiste kirjandusliikidega püsib meie näitekirjandus aastast aastasse otse võimaluseni madalal tasemel. Igal aastal ilmub küll tosinate kaupa uusi näidendeid, kuid rõhuv enamik neist ei oma üldse mingit väärtust, ei kirjanduslikku ega lavalist... peale kolme-nelja dramatiseeringu tuleks mõõdnud aasta näidenditest tõsisemalt arvesse ainult üks: A. H. Tammsaare... Kuningal on külml.“ Nii kirjutab eesti 1936. a. näitekirjanduse ülevaates (Looming nr. 3, 1937) Jaan Kärner.

Niisuguse näitekirjanduse taseme puhul ei saa loomulikult olla kuigi kõrge ka meie näitelavaline tase maal repertuaari mõttes. Tuleb arvestada asjaolu, et ka tõlke-näendid on oma keskmiselt tasemel sama madalad ja narrid, kuna nii algupärandite kui tõlgete kirjastajad on samad. Kirjastajad tulevad oma arvates vastu „rahva maitsele“ ja kohalikud näitejuhid ning tegelased on paratamatult seotud „kirjastajate maitsega“ — selles ringis kogu asi tiirleb. Pole aga mingit kahtlust, et seesama „rahva maitsega“ rahvas palju

meelsamini vaatab tõsisemat ja väärtuslikumat näidendit kui ellorlikke ja metualikke jandikesi. Selle tõenduseks on alljärgnevas kokkuvõttes rohkeid viiteid.

ÜENÜ sihtide seisukohalt on meie ülesandeks astuda järsult avalikku võitlusse selle kerge ja kesise näidendikauba vastu. Siin tuleb rakendada kogu meie idealism, sest niipea, kui me oma maistele kaalutlustele ses võitluses pealmise koha anname, oleme sunnitud veel väga pikaks ajaks jääma palaganitegijajaks tõiste näidendiharrastajate asemel. Meetodid võitluses halva näidendiga on mitmekesised: me võime rämpsusel järsult loobuda aga ka aegamisi rahvast hääle kasvatada. Meie nimetame oma näitetegevust kultuuriliseks ja hariduslikuks tööks, oma mängitavaimate jantidega teeme aga hoopis kultuuri eitavat tööd. Mul oli hiljuti võimalus näha üht meie osakonda paremat näitetruppi esitamas „Diogenest koerakongis“: kahju näitlejaist ja kahju näitejuhist — raisata oma aega ja kulutada oma võimeid nii mannetu

jandiga. Kahju ka publikust — see ei tunnud kogu speaktaaklist tilgakestki rõõmu. ÜENU osakondade näidendirepertuaar ei tohiks sarnaneda nii väga kõigi meie muude seltsipidude repertuaariga, kui ta seda kahjuks 1936. a. osutab. ÜENU näitejuhtidel oleks aeg tõsiselt mõelda selle üle, et nemad peavad olema ja võivad olla eeskujuks teistele häas maitstes, mitte aga eeskujuvõtjaiks ja teiste labasuse jäljendajaiks. Kui ÜENU 196 näitetruppi, kes aasta jooksul annavad üle 700 näidendi-etenduse, oma harrastustegevuse suunavad paremaile teostele ja sellejuures ei unusta ka põhjalikumalt ettevalmistust ning paremat ettekannet — siis on see tunduvalks arenguks ka kogu eesti maateatri piirides. Eesti maateatri moodustame nii tugeva osa, et seda tugevust tundes peame oma hää nime ja tõsise kultuuritahte pärast kõhklematult kesisele moeprahile selja pöörama! Ma loen meeletehitega osakondade peokuulutustel ka veel tänavaaasta niisuguste „tükide“ nimesid kui „Ma vaatan paadist kiikrija“, „Serenaad korvis“, „Parun süütepommiga“ jne. Kuid ma olen kindel lootuses, et kui mitte viimast siis eelviimast aastat trükitakse meie osakondade peokuulutustele neid nimesid. See aeg on küllaldane selgitustööks, mis hävitab meie osakondade repertuaarist selletaolise!

Algupärasele näidendile on tema uudsus parimaks soovitus: aruandeaasta viimastel kuudel ilmunud uute ja halbade näidendite mängimiskordade arv ületab tunduvalt varem ilmunud hääde tükide mängukordade arvu. See asjaolu kihutab „näitekirjanikke“ vabritseerima aina uusi ja hullemaid „teoseid“, mis erinevad eelmistest ainult tegelaste nimede poolest! See on peaaegu nagu ameerika raamatute-ravila printsiip — kui teos

on uus ja hää päälkirjaga, siis teda ostetakse ja loetakse; sellepärast trükitakse sageli vähemenukale teosele ainult uued kaaned, varustatakse ta uue tiitliga ja lühikeseks ajaks on turg kindlustatud!

Hoopis tähtsusetumaks soovitusena näidendile tema võtmiseks maalava repertuaari on olnud menukus linnalaval. Mõnel puhul on see siiski märgatav.

Kogu ÜENU repertuaar 1936. a. on koosnud 206-st näitemängust ja dramatiseeringust. Need 206 teost on 105-lt autorilt, pääle selle 25 anonüümset või teadmata autori näidendit.

Algupärase näidendite hulk moodustab sellest arvust ca (80%), kuna tõlketeoseid on ülejäänud osa (umbes 20%). Autorite algupärasust ja tõkelikust osutavad arvud näitavad pisut teist pilti: nimelt on kõigist mängitud autoritest eesti kirjanikke olnud 65% ja võõraid 35%. Nii et tõlkeautoreid on peaaegu kolmandik, kuid nende näidendite arv on väiksem, moodustades kogu arvust ainult 1/5. Algupärase ja tõkelise repertuaari tegelik suhe peegeldub vastavate mängukordade arvus kõige paremini: algupäraseid näidendeid kanti 1936. a. ÜENU osakondades ette 581 korda — tõlgitud näidendeid 101 korda. %/o nii siis algupärase kasuks ca 85:15.

Algupärasest autoritest käibid kõige enam B. Kangermanni näidendeid, milliseid ÜENU-s 1936 on lavastatud 9, sellele järgnevad J. Metua (7), August Kitzberg ja Elmo Ellor (6), O. Luts ja A. Mälk (5) ning H. Raudsepp, A. Rahula ja P. Pinna (igatihel 4 näidendit).

Välisautoritest on mängitud R. Blaumani 3 teost, Agapetuse ja Heliode 2 teost, teistelt välisautoreilt üht.

Need arvud ei ütle isenesest palju, sest teoseid kirjutab iga autor isesugusel määral ja võrdleva materjalina autori populaarsuse seisukohalt ei saa neist arvudest mingit pilti. Sellest aga annab pildi mängimiskordade arv. Siin on eesti autoritest kindlal esikohal Tõnis Braks, kelle 3 näidendit on mängitud kokku 46-s kohas 61 korda. August Mälgu 5 näidendit ja dramatiseeringut on ette kantud 33-s kohas 44 korda. Bernhard Kangermanni „teoseid“ on lavastatud 29 kohas 33 korda, kusjuures neid teoseid oli 4. Ka Juhan Jaigi kolme näidendit on esitatud 21 kohas 28 korda, mis teoste arvu arvestades tõstab Jaigi populaarsuselt teisele kohale Braksi järgi. Järgnevad populaarsemad autorid on (sulgudes vastavalt etendamiskohtade ja mängukordade arvud) J. Metua (20:23), A. Antson (16:21), A. Rahula (15:20), E. Vaigur (15:20), R. Raunik (11:14), H. Raudsepp (12:12) ja P. Pinna (10:13).

Välisautoreist on kõige enam etendatud Agapetuse 2 näidendit (kokku 8 korda), siis Teuvo Pakkala üht näidendit 6 korda, Heliode 2 operetti (5 korda), üht Schatzleri näidendit 4 korda ja kolme R. Blaumani näidendit.

Vaadeldes aga üksikute näidendite mängitavuse seisukohalt, saame järgmise pildi:

1. Tõnis Braks „Tantsuproffessor”	— 31 kohas	40 korda
2. August Mälk „Mees merelt”	— 24 „	32 „
3. Aleksander Antson „Muretute ülemlaul”	— 15 „	20 „
4. Tõnis Braks „Võsavennad”	— 14 „	20 „
5. B. Kangerman „Sulase südameraasuke”	— 14 „	19 „
6. J. Metua „Preedik Pudirull”	— 12 „	16 „
7. Juhan Jaik „Esiyanemate kuld”	— 12 „	15 „
8. J. Jaik „Sinep ja sool”	— 8 „	11 „
9. A. Rahula „Raudvee ja Mäe”	— 8 „	11 „
10. R. Raunik „Õnnestunud manööver”	— 7 „	11 „

Tõlketeostest järgneb elloetletud kümnele kohe üheteistkümnendana Agapetuse „Patuoinas” — 7 kohas 9 korda.

Kui kõrvutame neid andmeid eeltooduiga autorite populaarsuse suhtes, siis märkame, et autori on teinud populaarseks peamiselt üks või kaks lõõktükki. Suurem enamus (7) lõõktükkidest on värsked, avaldatud mängimisaastal või eelmisel. Ainsana veidi vanemana on hulka pääsnud „Sulase südame- raasuke”. Arvatavasti on tuleva-aastase kokkuvõtte 10 mängitava näidendi pilt hoopis teine, kuna see moelkaup pikemat käivet vaevalt talub. Igatähes ei näe meie oma näidendi- harrastajate lemmiktükkide hulgas ühtki niisugust lavateost, mille püsiva väärtuse suhtes poleks üsna raskeid kahtlusi. Eesti näite- kirjanduse suurmehed ja meie dramaatilise liigi klassika — puudub täiesti. On kahetsetav, et meil pole andmeid eelmiste aastate lemmiktükkidest, mis võimaldaks pilgu heita maitse muutustele. Et aga suur osa selles loetelus esinevaid näidendeid on mängimise ajal olnud „värsked”, siis võime konstateerida aimamisi, et lemmiknäidendite nimed vahetuvad hoopis kiiremini kui paberosside lemmiksordid.

Peatumata muil sellelaadistel lühikese käibeega teostel, tahaksime sellesse lootetusse pilti veidi heledamat valgust lasta tõsise-

Mäos, A. Särevi „Tõe ja õiguse” dramati- seeringut (Vargamäe) Laanemetsas — isegi 2 korda. Neljas kohas on kokku 6 korda etendatud Teuvo Pakkala „Parve- poisse” (eesti vastavat „ümbertöötust” on aga mängitud 12 korda!); Albus on mängi- tud A. Tšehhovi „Kosjas”.

Edasi on mängukavas olnud H. Raudsepa „Roosad prillid” (2 kohas), A. Mälgu „Isade tee”, M. Raua „Kirves ja kuu” (2 kohas), Kitzbergi „Püve talus”, „Punga Mart”, „Enne kukke ja koitu”, Emödy-Tõrõlci „Tütarlaps tänaval”, R. Blaumani „Vargad”, Adsoni „4 kuningat”, H. Heyermansi „Hingede päev”, Koidula „Säärane mulk”, Kunderi „Kroonu onu”, O. Lutsu „Kapsapää” ja „Laul õnnest”, „Sootuluke” ja „Pärijad”.

Operetidest nimetaksime raskemate üles- annete lahenduse alalt Elva osakonna „Mari- zat” ja Mädapea „Lõbusat talupoega”.

Kogu ülejäänud hulk pole muidugi mitte päris väärtusetu, küll aga mitmeid kahtlusi äratav.

Täienduseks ja laienduseks eelnevale vaat- leme mõningal määral ka näidendi- harrastust näidendi- liikide seisukohalt. Et siin õigemaid suhteid saada, arvutame üksikud liigid vaa- tuste viisi ja teorvikteoste seisukohalt.

206 laval ettekantud teost jagunevad järgmi- selt:

1. Draamad ja tragöödiad	— 20 — 73	vaatust	9,7%	tükkidest	13,8%	vaatustest
2. Näidendid (tõsised)	— 22 — 64	„	10,7%	„	12,0%	„
3. Rahvatükid	— 23 — 71	„	11,1%	„	13,0%	„
4. Komöödiad	— 11 — 33	„	5,3%	„	6,0%	„
5. Naljämängud	— 46 — 127	„	22,1%	„	23,9%	„
6. Jandid	— 51 — 102	„	24,8%	„	20,0%	„
7. Operetid	— 13 — 29	„	6,3%	„	5,9%	„
8. Laulumängud	— 5 — 12	„	2,4%	„	2,2%	„
9. Muud	— 15 — 24	„	7,6%	„	3,2%	„

mate ja paremate draamateoste loetlemisega, mida möödunud aastal siin-seal on etendatud. Neid on vähe ja nende mängukohtade- ja -kordade arvud enamasti 1, nii et järgnev loetelu võib ainult tunnistust anda mõnede kohtade paremast maitsest, mitte üldisest kõr- gest tasemest. Kuusalus on mängitud Leonid Andrejevi „Inimese elu” millise raske ülesandega kohal siiski hästi toime tuldi. Narvas ja Tormas on kantud ette A. Kitzbergi „Libahunt” ja Veneve- res sama autori „Tuulte pöörises”. Roosna-Alliku näiteharu on lavastanud Pag- noli „Elu aabitsa”. A. Kalda „Pat- seba Saaremaal” kanti ette Käosalus. A. Mälgu „Õitsvat merd” on mängitud

Selle kokkuvõtte ülevaatlikkust raskendab asjaolu, et mõned kategooriad on ebamäära- sed: „rahvatüki” all mõtleb iga autor midagi erilist, enamasti tähendab see aga oma vigade vabandamist autori poolt, kes mingis kind- las draamaliigis ei julge esineda ja selle sildi all arvustuse etteheiteid vältida.

Üldiselt näeme, et tõsised näidendid moo- dustavad 25% kõigest, lõbusad ja kerged (nende hulgas ka laulumängud ja operetid) 75%.

Kahjuks puudub vastav kokkuvõtte meie maateatri muu osa repertuaarist, nii et võrd- lused ja sellest võimalikuks saavad järeldused peavad jääma tegemata.

A. HEFFTLER
„Maastik“

Kiltsi – eeskujulik maakeskus

Kiire ja hoogus, nagu on olnud Kiltsi alleviku kasv ja koduilmu muutumine, on olnud ka Kiltsi vaimse elu areng.

Vanimaks Kiltsi seltsiks on ÜENÜ Kiltsi os. (asutatud 8. nov. 1919. a., liikmeid 130). Teisteks seltsideks on Kiltsi Haridusselts (asut. 6. apr. 1930, liikmeid 40 ümber). Isamaaliidu Kiltsi os. (asut. 8. apr. 1935, liikmeid 35), Tuletõrje Kogu (asut. 16. sept. 1934 – liikmeid 170), peale selle KL rühm, noorkotkad, kodutütred, skaudid, gaidid, jahiselts, turbaühing j. t.

Tõsisteks noorsoo ja vabaharidustöö teostajateks on olnud seni vaid ÜENÜKO ja Haridusselts, olles mõlemad tihedasti seotud tunnustustväärivate tulemustega neil aladel.

ÜENÜKO huvialadeks on olnud kõne-vaidluskoosolekud, referaadid, üldhariduslikud, rahvatantsu ja teised kursused, noortepäevad, aktused, spordivõistlused (kergejõustik, võrkpall, koroon, ping-pong, suusatamine, kabe j. t.), põllumajandus, näitekunst, laul, keelpilli-orkester, rahvatants, võimlemine, lug.-laud jne. Kuna Haridusseltsil — aval. õpiringid, kõnekoosolekud, loengud, kirjanduslikud kohtud, kursused, aktused, raamatukogu, lug.-laud j. m.

Seega on ka täiesti loomulik, et võrdlemisi liiga piiratud majanduslike võimaluste juures ei saanud asi minnagi siin teisiti, kui konfliktideni juhtivate isikute vahel, eriti veel ainsate kasutamiskõlbulike algkoolimaja ruumide kasutamise tõttu, sest ruume vajati sagedasti ühel ajal. Eriti pingerikkaks muutus olukord 1935./36. a. Arusaajamail oli selge, et võimatu oli teha tööd edasi selliselt, sest vastuolud halvastasid töötahet juhtidel ja kül-

vasid liikmeskonda umbusalduse ning rahulolematuse seemet.

Hakati kokkuleppevõimalusiks leidma sobivaid vahendeid. See oli 1935./36. a. talvel ning 15. detsembril 1936. a. pärast mitmekordseid ebaõnnestumisi kirjutasid ÜENÜKO ja Haridusseltsi juhatusliikmed alla järgmisele kokkuleppele:

ÜENÜ Kiltsi osakonna ja Kiltsi Haridusseltsi juhatuste liikmed, ära kuulunud ühisel juhatuste koosolekul avaldatud mõtted ja seisukohad, otsustasid Kiltsi seltsielu tervendamiseks sõlmida järgmise kirjaliku kokkuleppe:

1. Kiltsi Haridusseltsi juhatusliikmed lubavad kaasa aidata selleks, et Kiltsi Haridusseltsi tegevus piirduks vaid raamatukogu tegevusega, jättes teotsemise noorsoo- ja vabaharidustöö aladel ÜENÜ Kiltsi osakonna hoolde.

2. ÜENÜ Kiltsi osakonna juhatusliikmed lubavad kutsuda kaasa teotsemiseks noorsoo- ja vabaharidustöö aladel Kiltsi Haridusseltsi j. t. liikmeid.

3. ÜENÜ Kiltsi osakonna ja Kiltsi Haridusseltsi juhatused lubavad korraldada koos vähemasti 3 üritust, milliste sissetulek läheks raamatukogu heaks.

Kokkulepe on veel üsna noor, kuid juba on selgesti märgata tema rahulikku töömeeleolu soodustav jõud.

On ju ka praegugi veel mitmeid pidurda-vaid asiolusid nagu näit. isikute omavahelised tülid, sobivate ruumide puudus, spordivälja puudus j. t., kuid eks neistki saada üle aja-jooksul püsiva ja tugeva tahtega.

R. U.

Välis-Eesti liikumise rakendamisest ÜENÜ-s

Välis-Eesti liikumine haarab üha suuremaid ja suuremaid rahvahulki. Tuletades meele, et iga kolmas eestlane elab võõrsil, ja et neil paljudel on katkenud igasugune side kodumaaga, näeme, et Välis-Eesti liikumise süvendamine on igati hädatarvilik. Sideme kaotamine kodumaaga tähendab selle inimdiviidi täielikku võõrdumist kodumaast ja ümberrahvustumist. Niisuguse inimdiviidi järele tulev põlv ei tea, ega tahagi enam igakord midagi teada Eestist, millist maad ta pole näinud ja millisest on temal ainult ähmane ettekujutus.

Meil ei ole niipalju rahvast, et võiksime igat inimdiviidi kergekäeliselt pillata ja lasta ära kaduda rahvaste virr-varri. Iga üksikki võõrsilviibiv eestlane on kodumaale hädavajalik. Me ei saa mõelda küll sellele, et tooksime kodumaale kõik siit olude sunnil lahkunud eestlased ja rakendaksime need siin töösse. Kuid olles lahus Kodu-Eestist, sellest mittemidagi teades, kaotavad nad varsti oma rahvustunde, naituvad välismaalannadega ja võivad kergesti sulada ühte ümbritseva rahvaga.

„Välis-Eesti Ühingu“ algatusel on organiseeritud välismail suuremaise keskuseisse, kus rohkesti eestlasi elab, oma osakonnad. Osakondade kaudu ühenduses olles kodumaaga elustuvad peagi vanad mälestused ja kuuldes kooskäimistel jälle armsat eesti keelt, oskavad väliseestlased hinnata oma rahvast ja neis ärkab uuesti unele-suikunud rahvustunne. Seltsi kaudu muretsetakse kodumaalt ajalehti, ajakirju, raamatuid ja filme ning nende kaudu ollakse kontaktis kodumaa eluavaldustega. Organiseeritud väliseestlane ei kao enam Kodu-Eestile ja selle järglased, kuigi võõrsil sündinud, ei ole enam jänkid, nagu paljude organiseerimata ja kodumaast mittemidagi-teadvate eestlaste lapsed, kes ei valda eesti keelki, vaid need kuuluvad kogu tõu ja olemusega eestlaste perre.

„Välis-Eesti Ühing“ organiseerib oma osakondade kaudu Välis-Eesti liikumist välismail, kus on saavutatud silmapaistvaid tulemusi, kuid Välis-Eesti tegevus ei saa piirduda ainult välismaadega, vaid peab oma alla häärama ka kodumaa. Kodutööväli on jäänud senini vaeslapse ossa. Praegu on Välis-Eesti tööväljal suurem osa võimalikest algatusist ja üritustest taostunud või teostumas, ja seega oleks aeg pöörata suuremat tähelepanu kodutööväljale.

Mõned aastad tagasi esines H. Haljaspõld ajakirja „Välis-Eesti“ veergudel ettepanekuga, et loodaks Välis-Eesti Ühingu klubide võrk üle maa kõigis linnades ja antaks siis igale klubile erinimeline abivajav Välis-Eesti organisatsioon välismaal, mille läbi suudaks ühingu palju rohkem saavutada, sest keskkorralduse kaudu kõiki juhtides ei saavutata nii positiivseid tulemusi, kui Välis-Eesti liikumist organiseerides klubide kaudu, kellel jätkub rohkem huvi ja võimalusi ühe organisatsiooni heaks midagi korda saata.

Linnades vast niisugune korraldus on läbi-

viidav, aga maal mitte. Maakülad on tulvil täis igasuguseid organisatsioone, kelledest paljud kiratsevad ja kurdavad juhtide ning liikmete puuduse üle. Kui nüüd asutada külla juurde veel üks Välis-Eesti klubi, siis on see juba enneaegu määratud suremisele. Pealegi on Välis-Eesti Ühingu liikmemaks niivõrd suur (5 kr. aastas), et tavaline maaelanik ei suuda seda tasuda. Ometi on aga suurem osa väljandrändajast just maalt. Seega on Välis-Eesti osakonna (klubi) vajadus maal hoopis suurem kui linnas.

Maal on otstarbekohane organiseerida niisuguseid rühmakehi (klubisid) mõne ühingu, näit. ÜENÜ juurde. Algatuse sel alal on teinud ÜENÜ Sikana-Aluste osakond ja loodetavasti ei jää see algatus mitte viimaseks. „Välis-Eesti tegevusharu“ astugu ühendusesse esmaajones „Välis-Eesti Ühinguga“, kust saab vajalikke andmeid Välis-Eesti organisatsioonide kohta. Haru valigu omale mingi Välis-Eesti organisatsioon, kellega astugu siis kirjavahetusse, mis ongi kõige hõlpsam.

Noorsugu moodustab iga rahva arengus selle elava baasi, millele tuleb rajada rahva tulevik. Selles mõttes on äärmiselt tähtis kirjavahetuse organiseerimine Välis-Eesti ja Kodu-Eesti noorte vahel.

Täiesti loomulik on, et kusagil Austraalias või Ameerikas üleskasvanud noorur ei tea suurt midagi kodumaast. Suure innuga loetakse aga Austraaliast, Aafrikast või Ameerikast saabunud kirju omanuselt, kus kirjeldatakse sealset elu ja loodust. Samuti on suur Välis-Eesti nooruri rõõm Kodu-Eestist saades kirju, pilte, ajalehti ja ajakirju. Nende kaudu omandab Välis-Eesti noor hoopis uue ja õigema vaate kodumaast.

Ajakirjadena võiksid noored üenü-lased läkitada „Eesti Noorust“, mis kindlasti huvitab sealseid noori. Kuid ka teised noortekirjad huvitavad võõrsilsiirgunit.

Välis-Eestlastel pole eesti-keelse kirjavara hulk kindlasti suur. „V.-E. haru“ liikmed võiksid välis-eestlasile saata kodumaist kirjandust, mille üle kindlasti välis-eestlased rõõmustavad ja tunnevad, et nad pole üksinda, vaid neid toetab nende endine kodumaa. See mõni kroon kirjanduse muretsemiseks välis-eestlastele pole aastas kuigi suur, aga teadmine, et tuhandete kilomeetrite taga tänuhulka mõtlevad inimesed saabunud kingituste saatjale, on palju väärtuslikum.

Saadetav kirjandus noortele ei pruugi olla alati tuluus. Välis-Eesti organisatsioonid on sageli kurnanud kooliraamatute puudusest, millest võiksid noored õppida samuti nagu Eestiski. Igal kevadel jääb õpilastel üle palju õpperaamatuid, millest paremini alalhoidunud saadetagu Välis-Eesti noorile.

ÜENÜ on alati kaasa sammunud rahvuslike üritustega ja loodan, et ka käesolev algatus leiab ÜENÜ laialdases noorurperes soodsa pinna. Seejuures peetagu ka meele, et Välis-Eesti tegevus ei piirdu ainult kirjavahetuses ja raamatute kinkimises, vaid seda saab laiendada ka teistele aladele.

Kiltsi rahvaülikooli tegevushooaeg lõppes

ÜENÜ Kiltsi osakond korraldas 4. märtsist kuni 25. apr. s. a. Kiltsi algkoolimaja saalis nelja- ja pühapäeviti 12 avalikku kõnevaidluskoosolekut, milliseid välistegelased ristsid „Kiltsi rahvaülikooliks”. Üldse oli nim. koosolekuist osavõtjaid 478, seega iga koosoleku keskmine 40. Koosoleku kestvus oli 13¼ t., seega iga kõneleja keskmine kõneaaeg 66 min., teist samapalju aega kestsid sõnavõttud. Sõna võeti üldse 24 isiku poolt 119 korda, seega iga koosoleku keskm. 2 is. 10 korda. Suurimaks sõnavõtjaks oli noorsoolane A. Arumaa — 23 k. Kõige rohkem võeti sõna metsandus-konsulent A. Suuroja kõnest metsandusteemal — 43.

Koosolekutel kõnelesid järgmised isikud, sulgudes osavõtjate kuulajate arv.

1. 4. III E. Kartulikasvatamise Ühingu konsulent agr. Vold. Reitan teemal: „Kartulikasvatamisest” (29).
2. 11. III Kodumajanduskoja aiandus-kodukorras tust nõunik Mari Kauri t.: „Meie kodud kaunimaks! Ajakohasele tasemele nii elamu sisemus kui ka väline ümbrus.” (48).
3. 14. III Osakonna abiesimees Rud. Korjas t.: „Taluehituste sisemisest ja välimisest korrastamisest” (45).
4. 18. III Ajakirja „Eesti Naine” peatoimetaja Helmi Mäelo t.: „Naine ühiskonna liikmena” (87).
5. 21. III Põllutöökoja mag. agr. Endel Vint t.: „Taani põllumehe elu tänapäeval” (29).
6. 24. III V-Maarja Põllumeeste Seltsi aiandusassistent Karl Raudsepp t.: „Algteadmisi mesindusest” (23).
7. 1. IV Põllutööstusteeriumi metsandus-konsulent Arvo Suuroja t.: „Kuidas õieti kasutada ja uuendada talumetsi?” (43).
8. 4. IV E. Ü. Liidu instruktor Karl Kider t.: „Mida on vaja teada igal kodanikul ühistegevusest?” (41).
9. 8. IV Põllutöökoja maanoorte nõunik Agr. Elmar Nugis t.: „Maanoorte liikumise mõte” (37).

O. Uudeküll

Uusi asutamas ja vanu külastamas

Reidles

Pühapäeval 23. mail oli kutsutud kokku Vana-Antsla valla Reidle koolimajja ümbruskonna külade noored ÜENÜ osakonna ellukutsumiseks.

Koosolekule oli ilmunud 29 noort, kes üksmeelselt otsustasid asutada Reidlesse ÜENÜ osakonna. Reidle on Vana-Antsla vallas tuntud keskus.

Osakonna organiseerijaks oli kohalik noorpõllumees Peeter Antsi. Ajutisse juhatusse valiti: Karl Angerjas (esimees) Jaan Värnik,

10. 15. IV ÜENÜ Keskjuhatuse sekretär H. Tarand t.: „Kas on luuletamine õpetatav?” (22).
 11. 18. IV Lastehaiguste eriarst dr. Mari Ambros t.: „Väikeste laste hoolekandest ja haigustest” (39) ja
 12. 25. IV Tuletõrje V.-Maarja divisjoni abipealik Toomas Luide t.: „Keemilisest isesüttimisest” (34).
- Koosolekute sarja üldkorraldajaks oli osakonna sekretär Riho Umelas.

Tagajärjekas spordipäev Kiltsis

6. juunil korraldas Kiltsi osakond kergejõustiku võistlused. Soodus ilm, maaolude kohta võrdlemisi korralik väljak ja küllaldaselt julge algatus organiseerida suurvõistlust, aitasid kaasa päeva üllatavalt hästi õnnestumisele.

Võistlema oli ilmunud rohkesti naaber-osakondade võistlejaid ja arvukas Tallinna osakonna sportlaskond A. Kuusega eesotsas. Kõigil aladel kujunesid tagajärjed üllatavalt häädeks. Püstitati rida hooaja parimaid kergejõustiku tagajärgi. Eriti edukalt esinesid Tapa osakonna võistlejad.

Tulevikus, sellistel võistluste korraldamisel, peaks piirdutama lühema kavaga. 22 ala kavas on ikkagi liig suur kokkukujumine. Võistluskorraldus oli ladus ja osakond peoperemehena ilmutab külalislahkust. Kahjuks jäid Kiltsi naissportlased võistlustest eemale, olgugi et neil avanes võimalus proovida võimeid oma soo eesti parimatega. Nimelt Tallinna osakonna naissportlastega.

Tagajärgedest tuleks esile tõsta Tapa osakondlase Ivanovi tagajärg 100 m 11,3 ja kaugshüppes 6,74. Samuti Verniku kuuli, ketta ja oda (600) tagajärgi vastavalt 12,78; 35,40 ja 58,61. Kiltsilane Karuks jooksis 1500 m. ajaga 4,34,9 ja noorte aladel Koppel hüppas kaugust 5,54. Samuti hüppas kõrgust 1,55. Tammsalu osakonna võistleja F. Uudeküll hüppas kõrgust 1,60. Tamm (Vägeva osakond) heitis kettast 33,22 ja tõukas kuuli 7,257 11,94.

Võistluste parimaiks tagajärgedeks olid talinlaste A. Kuuse kõrgushüpe 1,90; Olli Parts'i kettaheide 38,93 ja Olli Arras'e kõrgushüpe 1,45.

Alf. Kroon, Kaarel Aava, August Püvi, Salme Kuldvare ja Marta Ots.

Osakonna aadress: Antsla — Pisu; lähem raudteejaam Antsla, telefon — Antsla 31-d.

Lahu-Nõmmkülas

29. mail toimus Rakke vallas Lahu algkooli ruumes ÜENÜ Lahu-Nõmmküla osakonna asutamine.

Asutamiskoosolekust võttis osa üle paarikümne asjastuhvitatut, kus peale tutvumist ÜENÜ kui organisatsiooniga ja tegevusega, otsustati alata teotsemist ÜENÜ osakonnana.

Ajutisse juhatusse valiti: Valter Hindrekus (esimees) Ernst Kuriiks, Elmar Päären, Ervin Liivoja, Agate Kuriiks ja Erine Laupa.

Kuna nimetatud osakonna rajoonis elavad mitmed tublid sportlased ja palju agaraid noori, siis on loota uuel osakonnalt edukat tööd.

Osakonna aadress on: Rakke, Lahu küla; lähem raudteejaam — Rakke.

Vaos

5. juunil pühitses ÜENÜ Vao osakond oma 4. aastapäeva, mis puhul oli korraldatud segaeeskavaga peoõhtu. Nii näidend kui ka rahvatantsud võeti publiku poolt vastu suurte kiiduavaldustega.

Osakond on korraldanud mitmed kursused — nagu käsitöö, toiduvalmistamise, mesipuu valmistamise j. n. e. aladel. Osakond asub Kiltsi ja V.-Maarja keskuste vahel ja on nelja aastaga koondanud enda ümber noorpere ning loonud tubli kontakti vanema generatsiooniga.

Osakond kuulub oma asjalikkuse ja täpsusega parimate osakondade hulka. Käesoleval aastal sai osakond omale vallavalitsuselt tasuta ruumid 20 aasta peale.

Osakonna praegusesse juhatusse kuuluvad: H. Raudvee (esimees), J. Veisberg, H. Essensohn, V. Veisberg, L. Vahersalu, L. Talvik ja A. Essensohn.

Murastes

Osakond on asutatud 1924. aastal juuli kuus, on teotunud rea aastate jooksul mitmesugustel aladel, kusjuures on pea-aegu ainukeseks organisatsiooniks kohapeal. Kasutatakse Muraste mõisa ruume, kus asub lastekodu ja algkool. Muraste noored olid ka oma ringkonnas 2 aastat järgimööda spordivõistluste võitjad, kuna 1936. a. tuli võitjaks Riisipere osakond. Osakonnal on hää side Suuropis asuvate org-idega, korraldatakse ühiseid esinemisi, loenguid ja kursusi. Rahvast pole Murastes palju, seepärast ka on liikmete arv osakonnas vähevõitu, see kõigub nii 15 ja 25 vahel, kuid nad on üksmeelsed ja järelandmatud nagu põline rannarahvas kunagi. Kõik ettevõtted viiakse läbi suure ettevaatusega ja kokkuhoiu tähe all, kõigi selle tagajärjel on ka osakonna majanduslik seisukord hää ja kassas on raha üle 200 krooni.

Suure vaimustusega kõnelevad osakonna asutajad Tallinna osakonna Muraste sõidust ja esinemistest 1925. aastal, ja see on liitnud neib ÜENÜ-ga väga tihedalt.

Praegusesse juhtkonda kuuluvad: J. Rikko (esimees) E. Kurss, Ch. Kaalep, A. Haas ja H. Tõnupere.

Rakkes

Rakke osakond on alustanud jälle intensiivset tegevust, kuigi see kippus 1936. a. muutama liiga tagasihoidlikuks.

Eristist rõhku on käesoleval aastal pandud spordile. 30. mail korraldatud spordipäev oli kõigiti korras ja hästi organiseeritud. Võis-

teldi võrkpallis ja kergejõustikus. Võrkpalli võistluses tuli võitjaks Rakke osakond, kuna kergejõustikus näitasid ilusaid tagajärgi F. Uudeküll (Tammusalu ÜENÜ) kõrgushüppes 1,65 sm. V. Vaigur (ÜENÜ Vägeva) 60 mtr. 7,5 sek. ja A. Veemaa (ÜENÜ Tammiku) 1500 mtr. 4,34,8.

Ka jalgpallis on osakond võistelnud juba 2 korral päris heade tagajärgedega.

Osakonna juhatusse kuuluvad: Rein Mändla (esimees), Alfred Kool, Paul Leisson, Arnold Marmor ja Erni Riismaa; juhatusse juurde on koopteeritud Martin Talvre ja Richard Kreemann.

Sauel

Osakond kuulub vanemate osakondade hulka, on asutatud nimelt 31. dets. 1921. aastal. On arendatud väga mitmekesist tegevust. Liikmete arvult on osakond tagasihoidlik, mis pärast tuleks rohkem rõhku panna eriti noorte kaasatõmbamisele ja töölerakendamisele. Praegu on käimas osakonnas sportlaste organiseerimine, võistluste korraldamine jne. Sportlaste tubliks juhiks on nrsl. Iisat. Osakonna esimeheks on noorpõllumees A. Gutmann.

Vitis

Tallinnast 25 klm. kaugusel ilusas Viti suvituskohas Väana jõe kaldal tegutseb 2. aastat ÜENÜ Viti osakond. Osakonnal on avalik raamatukogu, millist kasutavad ka paljud suvitajad. Osakonna juures töötab spordiharu Eino Kasemaa ja näiteharu Nikolai Vaga juhitud. Osakonnal on ka oma keelpillide orkester. Kooskaimise kohaks kasutatakse peamiselt esimehe isiklikke ruume.

Osakonna tegevust juhib N. Vaga, teisteks juhatusliikmeteks on I. Rikko, H. Kasemaa, R. Robert ja J. Meri.

Oleks soovitatav, et osakond arendaks senisest rohkem koostööd ümbruskonna osakondadega ja teiste organisatsioonidega, mis tunduvat kergendaks kohapeal tegutsemist ja tooks uut tööindu ja elavust.

Valgjärvel

Otepää linnast 10—12 klm. kaugusel kena looduse keskel töötab ligi kümme aastat juba ÜENÜ Valgjärve osakond. Osakonnal on kasutada kena park, mis seisab ka looduskaitses all, samuti on osakonnal oma puhkpillide orkester. Oma majaga pole olnud osakonnal õnne — selleks on vana Valgjärve mõisa härrastemaja, kasutamiseks vaevalt kõlbulik ning ümberehitamine korrallikuks koduks või rahvamajaks käib üle jõu. Võlad aga kasvavad aasta-aastalt, kuna maja on viidud ostu-müügi nimekirja. Maja küsimus on olnud juhatustel ja peakoosolekutel juba aastaid päevakorras ilma et oleks jõutud lõplikule seisukohale selles küsimuses. Praegune juhatus võttis asja jällegi üles ja Keskjuhatusse kaasabil tahetakse nüüd olukord lõplikult lahendada.

Osakonna tegevust juhib August Väljan.

25. ringkonnast

Parimate töötajärgede saavutamise huvides on 25-nda ringkonna edukamalt töötavate osakondade vahel loodud kindlad sidemed, selleks, et ühiselt ehk teiste osakondade osalise kaasabi ja nõuandega ettevõetud üritusi tagajärjerikkamalt läbi viia. Ka on ühistöö teatavas mõttes tunnustatud võistlusvahendiks, sest vististe on 25. ringkond, suurimaks kurvastuseks, küll ainuke „kus koolide õpetajaskond ei suhtu noorsootegevusele mitte ainult passiivselt vaid on isegi aktiivses vastasrinnas. Nii on võidud korduvalt kannatada vastutöötamise kahjustavaid tagajärgi.

Noored on kõik ära kannatanud ja vastutasuks püüavad näidata, et nende töö on küllalt sisurikas ja loodavad, et „maasool“ varem või hiljem enda senistes suhtumistes ümberhinnanguid teeb.

Noored ei ole tekkinud olukordade põhjustajaks, küll on seda aga seltside liigtihedus, milline asjaolu tingib, et noori, kui arvata-vaid nõrgemaid, tahaplaanile tõrjutakse.

Noored on 12. mail oli Vädras Väandra osakonna kodu-uurimise haru korraldusel koduümbruse uurimistöö kursuses, millest peale Väandra osakonna kodu-uurimise haru liikmete osa võtsid ka Rõusa ja Sikana-Aluste osak. liikmed.

Kuna naabri, Kõnnu osak. oli nimetatud kursusele end registreerinud 10 liiget, kellel kõigil aga Väandrasse võimalik sõita ei olnud, siis lepiti nii kokku, et see kursus toimub hiljem Kõnnus.

Kursusel tutvustas Väandra osak. kodu-uurimise haru juhataja A. Tekko näitlikke tööviise, kuidas uurimis- ja korjamistööd kõige hõlpsamini oleks võimalik teostada oma kihelkonnas.

Samal ajal toimunud Väandra osak. kodu-uurimise haru koosolekul kuulutati esmakordselt välja ka korjamistöö võistlus. Võistlus algab 1. juunist 1937 ja kestab kuni 1. juunini 1938. a. Auhindadeks määrati 10 kr. rahas, peale selle veel diplomeid ja kirjandust. Võistluse hindamiseks on punktid ja korjamiseks 5 ala: 1) dokumendid — nagu tunnistused, protokollid, kirjavahetus j. m. — 5 punkti iga ese, 2) trükitooted — vanemaid raamatuid, ajakirju, ajalehti j. m. — 4 punkti iga ese, 3) asjaline vanavara — kuhu kuuluvad kõik vanemad talus ja majapidamises tarvitusel olnud tarbeasjad, — 3 punkti, 4) päevapiltlikud ülesvõtted — 2 punkti iga pilt ja 5) rahvaluule — iga lhk. 1 punkt.

Esimene ala — dokumendid — tunnistati kõige tähtsamaks sellepärast, et Väandra kihelkond, kui tuntud ärkamisaja tegelaste kodupaik, sisaldab veel palju kultuurmaterjale K. R. Jakobsonist, Lydia Koidulast, J. V. Jannsenist, Anton Jürgensteinist, Sokolovskist j. t., ja neid on tarvilik otsida ja säilitada võimalikult kiirelt. Asjalise vanavara korjamine tunnustati tarvilikuks sellepärast, et nende korjatud kogude näol juba varakult alus panna kihelkonna muuseumile.

A. T.

Vägevalt

ÜENÜ Vägeva osakond otsustas võtta osa kodukaunistamise hoogtööst ja osakondade-

Kodukaunistamine Vägeval

vahelisest võistlusest. Selle teostamiseks tulid 14 osakonna liiget 2. mail kokku Vägeva rahvamaja-koolimaja parki puid istutama. Ühiselt juuriti kooli karjamaalt 30 kuuse ja 5 kasepuud, mis istutati pargi põhja piirile. Kaks osakonna liiget tulid vähe hiljem kohale ja töid oma kodust kaasa 25 kuuske, 5 pihlakat ja 30 saarepuud, missugused istutati samuti maha. Seega istutati 2. mail kokku 55 kuuske elavaiaks ja 40 lehtpuud aiaplaanil tähistet kohtadele kokku 16 osakonna liikme osavõtul.

Võidupüha pühitsemise kava ja ulatuse väljatöötamiseks otsustas juhatus kutsuda 22. mail kokku ka teiste kohalike seltside esitajaid nende hulgas ka Tuletõrje ja Kaitseliidu üksused. Võidupüha õhtul kavatseti mängida „Häda õnnega“.

Alustest

ÜENÜ Sikana-Aluste osakonna kodu-uurimisharu kuulutas välja I Väandra aineline ja vaimse vanavara kogumisvõistluse, mis lõpeb 1. juulil 1938. a. Selle aja jooksul kogutud aineistik auhinnatakse. Auhindu on välja pandud 10, kokku 40 kr. väärtuses. Peale selle saavad veel viis kogujat diplomid. Kui kogumistöös ilmneb huvi ja hoolikust, siis suurendatakse veel auhindade hulka ja arvu. Võistluste tegelikuks juhik sja läbiviijaks jääb haru esimees Ernst Tammsoo.

Kergejõustiku võistlused Alustes.

30. mail k. a. korraldas ÜENÜ Sikana-Aluste osakonna spordiharu Alustes osakonna spordiplatsil kergejõustiku võistlused, millest võttis osa peale osakondlaste veel ÜENÜ Tori „Võistleja“ ja Vilvere Tuletõrje spordiosakondlasi.

Võistlustel saavutati järgmisi tagajärgi: 100 m: 1. Anton Soolaid (S.-Aluste) — 13,1. 1500 m: Jaak Mann — 5,8,0. Kõrgus: A. Soolaid — 1.39. Kaugus — 31.68. Oda (800): Soolaid — 42.90.

Noortel: 60 m: Ulo Tiismaa (S.-Aluste) — 7,9,0. 1000 m: 1. Mihkel Järvesalu (Tori „Võistleja“) — 5.08. Kõrgus: Tiismaa — 1.40. Kaugus: Tiismaa — 5.43. Oda (800): Karl Paulus (S.-Aluste) — 36,15.

Ravilast

ÜENÜ Ravila osakonna sportlaskonna moodustavad enamikus 14—17 aastased noored. Haru liikmete arv on 15, kelle huvialadeks on kergejõustik ja võrkpall.

Osakond omab kõik tarvilikud kergejõustiku abinõud kasutab kohalikku Kaitseliidu kompanii valduses olevat spordiväljakut. Kõik noored spordihuvilised on koondatud ÜENÜ Ravila osakonna ümber ning ainukeseks spordiväljaku kasutajaks on ilkagi ÜENÜ. Tegelikult juhiks spordi alal on juhatusliige T. Sein. Noored sportlased, kuigi nimeliselt Ravila osakonna liikmed, elavad Kosel, mis on suuremaks kohalikuks keskuseks.

Lähemas tegevuskavas on igakuised omavalhised kontrollvõistlused kergejõustikus ja ringkonnavõistlusest osavõtmine. Asja korraldati kolmepäevane kergejõustiku kursus. Kursust juhtis Keskjuhatus spordi org-instr. E. Hõbe. Kursusest osavõtmine oli võimaldatud ka teistele 15-dasse ringkonda kuuluvaile osakondade sportlastele.

Kursuste lõpul toimus kergejõustiku ja võrkpalli võistlus, kus paremaid tagajärgi näitasid T. Sein 100 m jooksus 12,3; L. Urke kõrgust 1,60 ja oda (800) 43,28.

Harjumaa noortepäeval Kehras tuli Ravila osakonna meeskond võrkpalli turniiris teiseks.

Seliküläst

Nagu Eesti Nooruses nr. 3 k. a. teatasime, alustas Seliküla osakond tegevust peale paariaastast seisakut. Kolme kuu töötulemused on olnud küllalt silmapaistvad, et uskuda osakonna tööst tulevikus kõige paremat.

Osakond viis oma liikmeskonna tegeliku tööjõuga läbi Seliküla algkoolimaja värvimise lubjavarviga ja kooliaeda ümbritseva varbata värvimise rootsi värviga. Varbata pikkus on 230 m. Tööd alustati 30. mail vastava kursusega. Hilise õhtuni töötades suudeti ülesanne pooles ulatuses täita. Lõpule viidi värvimistöö järgneval pühapäeval. Kodukaunistamisel alal oli see igatahes tähelepanuväärivaks ettevõtteks.

On avatud ka oma lugemislaud, kus praegu leidub 15 erinevamat ajakirja ja -lehte, enamikus laenatud koolijuhatajalt ja kohalikest elanikest. Laud on olnud seni avatud 9 pühapäeva ja kasutajaid oli kokku 130.

Tööle on rakendatud üldkõrvalduslik õpiring 22 osavõtjaga. Kevadhooajal peetud 2 koosolekut, kuna süstemaatiline töö jätkub sügisel.

Pääle muu on värske osakond korraldanud koduõhtu, O. Lutsu õhtu ja maiepo, milledest osavõtt on olnud arvukas ja mis sisuliselt on hästi õnnestunud.

Kuigatsist

Maikuu keskpaigu pidas oma üldkoosolekut Kuigatsi algkoolis kohalik ÜENÜ osakond, kes peale pikemat vaheaega jälle tegevusse on asunud. Osakonna juhatusse valiti Leo Altosaar, Silvia Teder, Theodor Liinsoo, Ad. Eljand ja V. Joonas, revideerivasse toimkonda H. Tiisler, J. Klassepp ja Endla Sutt.

Osakond on töökavva võtnud spordiharu kujundamise ja sportliku tegevuse arendamise, ühtlasi ka spordiplatsi korrastamise; loengute ja huviohtute korraldamise vaimse kultuuri aladelt; ekskursioonid, peod jne.

Hilisemal juhatuses koosolekul valiti osakonna esimeheks Ad. Eljand.

Kagu-Eesti suvepäevast osakond oma praeguse koosseisu nooruse tõttu osa ei võta. Liikmeid on Kuigatsi ÜENÜ-l praegu 33.

Harju noortepäev

Harjumaa noortepäeva korraldas 6-dal juunil Kehra osakond. Osa noortepäevast osavõtjaid saabus Kehra juba laupäeval. Suurem osa tuli pühapäeva hommikul rongiga ja autodega.

Täpselt (hilinemisega harjunud osakonnad pidid eemale jääma) kell 10.30 hommikul algasid kergejõustiku võistlused. Võistluste läbiviimiseks oli Kehra spordiplats äärmiselt nigel. Samuti ilmes igakordne häda, kui väljas on ahi, et võistlused tahtmatult venivad, sest punktide saavutamiseks peab iga võistleja kaasa tegema kõik alad. See jällegi takistab mitme ala üheaegset läbiviimist. Häämeel ning silmale ilus oli vaadata Saue ja Raiküla osakondade ühtlases spordidressis sportlasi. Ka hakkasid silma juba kasutamisel olevad spordisärgid kantavad rinnamärgid Kehra osakondlastel.

Kergejõustiku ja võrkpallivõistluse lõppedes asusid noortepäevast osavõtvad osakonnad oma lippudega rongikäigus peoplatsile teele. Kehra riigimõisa parkis toimus aktus. Aktusest võtsid osa läbisõidul olevad majandusminister K. Selter ja Inglise esindaja Gallienne. Tervitustelegrammi noortepäevaks oli saatnud peaministri kohustetäitja K. Eenpalu. Tervitusi ütlesid Keskjuhatuses esimees dir. A. Keller, osakondade ja kohalike organisatsioonide esindajad. Vaimuliku osa toimetas õpetaja A. Tomingas ja õnnistas Kehra osakonna uue lipu. Lipu andis osakonnale üle Keskjuhatuses esimees. Aktuses kavas oli ühislaule, orkestri esinemisi, ettekandeid Tallinna osakonna segakoorilt ja rahvatantsijailt.

Ohtul samal platsil algas pidu. Peol anti üle Raiküla osakonnale Keskjuhatuses rändauhind, kui kergejõustiku ja võrkpallivõistluste üldvõitjale osakonnale. Kohtadele tulijatele jagati diplome.

Üldiselt päev õnnestus. Kogu päev valitses päikesepaisteline ilm, meelitades kokku ligi 2000 päilise noortepere. Osakonnad enamus esinesid lippudega. Harjumaa kohta oli vähe osakondi noortepäevale kokku tulnud. Nimelt Kehra, Raiküla, Hagudi, Viimsi, Ravila, Saue ja Tallinna osakonnad.

Paremaid tagajärgi noortepäeva kergejõustiku võistlustelt:

100 m jooks: Nolk (Kehra) 11,9, Kutser (Raiküla) 12,3, Epner (R) 12,3. 4×100 m teatejooks: Kehra osakond 51,5. Kaugus: Nolk 6,15, Epner 5,90, Bruus (Hagudi) 5,90. Kõrgus: I. Kuusemets (R) 1,60, Voit (H), Alajaan (K) ja Nolk 1,55. Kuul (7,257): Kutser 12,11, Epner 11,28, H. Bruus 11,65. Ketas (2,0): Kutser 35,39, Alajaan 35,12, Epner 32,92. Oda: Vati (K) 47,12, Kutser 46,67 Bruus 43,20.

Võrkpalli turniiri võitis Raiküla osakonna I meeskond. Teiseks tuli Ravila osakonna meeskond.

Juba 9-dat aastat jatkab ilmumist

ajakiri

EESTI NOORUS 1937.

Sisukuselt, väärtuselt on ajakiri seni pidevalt tõusnud. Tema mitmekülgsus ja huvialade laius on ainulaadne. Olles noorsooloomingu avaldajaks, noorsooküsimuste küsiteljaks ja kõigis muudes kultuuriküsimustes kaasalööjaks ning eessammujaks on „Eesti Noorus“ leidnud tunnustust nii kodu- kui välismaal!

Eesti Noorus 1937

ilmub iga kuu 28. päeval ja maksab aastas Kr. 2,50, poolaastas Kr. 1,50, veerandaastas Kr. —,75, üksiknumber 30 senti. Välismaale tellides aastas 4.— ja poolaastas 2 krooni.

„Eesti Nooruse“ kaastöölisteks on 1937. nagu eelmistelgi aastatel kogu Eesti avaliku ja kultuurilise elu silmapaistvamad juhid ning tegelased.

SISUKORD:

ALFRED TAMM:

Võidupüha elutued. (Artikkel).

T. VAREND:

Vagajutt ühest muretust. (Jutustus).

AUGUST MEIKOP:

Kangelaste mälestamisest. (Artikkel).

K. JUNGERMANN:

Tänapäeva vaimuelust. (Artikkel).

A. TEKKO:

Soome noored koduümbruse uurimisel. (Artikkel).

G. VILBASTE:

Looduskaitse ja noorsoolased. (Artikkel).

Y. KAJAVA:

Kuueteistkümnenda sajandi arstiteadusest. (Artikkel).

J. PERT:

Meie rahvatants rahvusvahelistel pidustustel. (Artikkel).

E. HÖBE:

Muljeid Euroopa esivõistlustelt. (Vestlus N. Stepuloviga).

E. HÖBE:

Pesapall. (Artikkel).

ÜENÜ näidendiharrastusest.

Noorsootöömailt, osakondadest j. m.

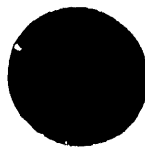

Kudumisetööstus A. Mauritz

Vene tän. 11

V a l m i s t a b :
supeltrikoosid, spor-
disärke, rannajakke,
rannajumpreid, sokke,
sukki j. n. e.

Soodsaim spordidresside
ostukoht!

Osak.: Veizenbergi 4

Tegev-toimetaja: Vold. Vent. Vastutav toimetaja: Aug. Meikop. Toimetuse sekr.: H. Tarand.

Toimetuse juht: Erika Viirsalu, Arvi Moor, Hugo Lepik, Hugo Viires, Oskar Uudeküll.

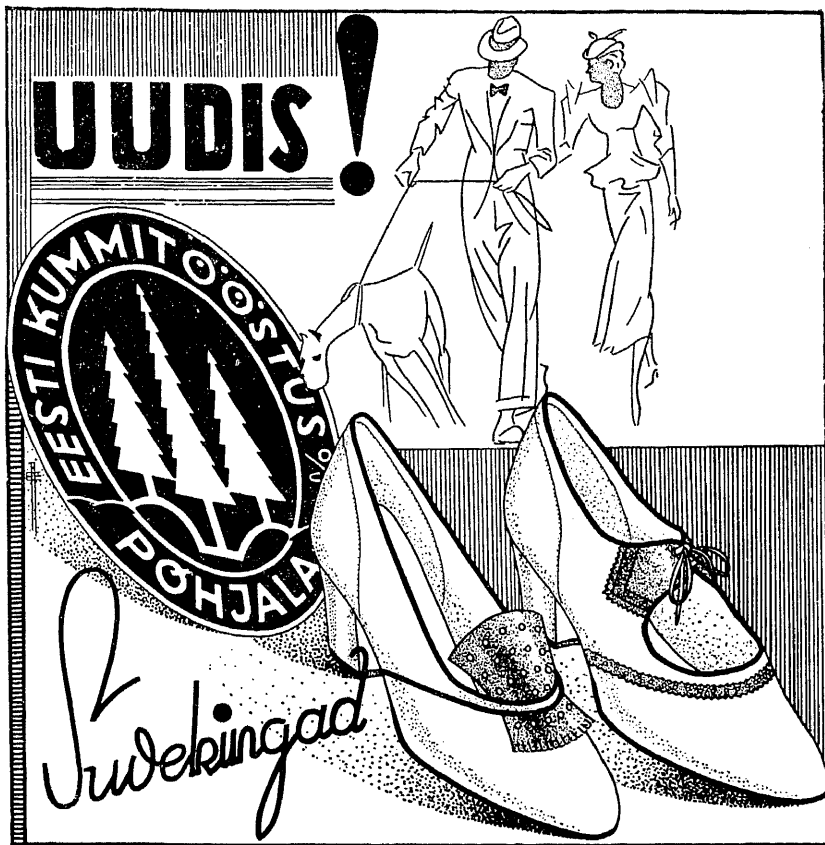
Väljaandja: Ülemaalse Eesti Noorsoo Ühenduse Keskjuhatuse.

Toimetuse ja talituse aadress: Tallinn, Lembitu 20.

Tellimise hind:

Kodumaal, Lätis ja Leedus: aastaks kr. 2,50, poolaastaks kr. 1,50, kolmeks kuuks 75 senti,
kuus 30 senti. Mujal: aastaks kr. 4.—, poolaastaks kr. 2.—.

Trükikoda „Estotrükk“, Tallinn, S. Karja 8 1937.

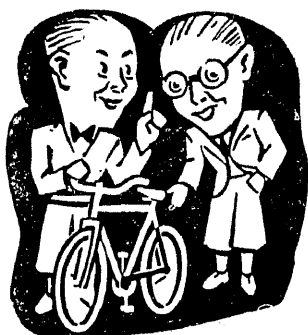

Makaroni tehhas

MINERVA

Talinnas

*Nüüd peab omama
jalgratta!*

Kiiresti teenistuskohta, kiiresti koju ja õhtul jätkub
veel aega ilusaks sõiduks metsa või supelkohta.

Mugavad, nägusad

VICTORIA

uudismudelid on Teie jaoks laos.

A/s. ESTAKLAND

TALLINN,
V. Viru 6/8
Sadama 11

TARTU,
Narva 3

RAKVERE,
Vaksali 32

VILJANDI,
Tartu 19

PETSERI,
Tartu 3

Tartu Eesti Majanduse Ühisus

Tartus, Holmi tän. 12—18

O s a k o n n a d : Tartus, Võru tän. 4 ja Söögiturg 3.
Räpinas, Pukas, Puhjas, Kavastu-Koosal, Kastre-Võnnus, Kambjas
ja Lähtel

Soodsaim ostukoht igale tarvitajale

L a o s : põllumajanduslikud-, raua-, naha- ja koloniaalkaubad,
ehitusmaterjalid jne.

Müük suurel ja väikesel arvul.

Narva Linaketramise Manufaktuuri Ühisus

KONTOR: TALLINN, PÄRNU MNT. 11

Valmistab parimast kodumaa linast:

käterätikuriiet, pleegitud ja pleekimata
lauapesuriiet, " " "
voodipesuriiet, " " "
presendiriiet, vihmakindlalt immutatud
mantliriiet, kleidiriiet, käsitööriiet, voodri-
vaheriiet, madratsiriiet, sadulsepaniiti,
traadi-lõnga, heegeldamisniiti, sidumis-
nööri, kotte linast ja džudist.

Ilmusid uuemates mustrites:

voodiesised vaibad, suured põranda-
vaibad, põrandariie j. n. e.

A/S TEKLA

PEAKONTOR: TALLINN, SUUR KARJA 15

RIIDEKAUPLUSED:

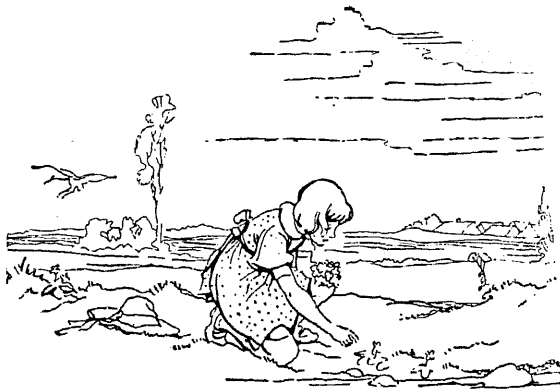
TALLINN, SUUR KARJA 15
TALLINN, PÄRNU 6
HAAPSALU, EHTE 2
KURESAARE, KAUBA 2
MUSTVEE, TARTU 15
NARVA, PEETRI PL. 2

PETSERI, KAUBARIDA 6/7
PÄRNU, LAIDONERI 6
RAKVERE, TURUPLATS
VALGA, KESK 14
VILJANDI, TARTU 6-a
VÖRU, JÜRI 5 a

Müügil kindlate hindadega järgmiste vabrikute saadused:

BALTI PUUVILLA KETRAMISE JA KUDUMISE
VABRIKU A/S-i • KREENHOLMI PUUVILLASAA-
DUSTE MANUFAKTUURI O/Ü-se • SINDI TEK-
STIILVABRIKUTE ÜHISUSE • O/Ü EESTI NIIDI-
VABRIKU

Reserveeritud

Suvi...

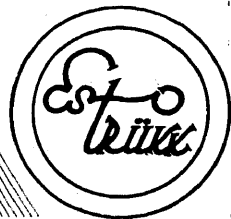
*sinine taevas . . . nii kaugele kui silm ulatab
kõik roheline . . . aasad üle külvatud lille-
dega . . . õhk on selge ja puhas . . .*

*Suvi on puhkus — ka vaimule, ning sellepärast
lugege kirjandust. Puhkusele minnes varuge end k.-ü.
„Rahvaülikooli“ kauplustes, Harju 48, Pärnu mnt.
10, kergesisuliste raamatutega (eesti, saksa ja inglise
keeles).*

TRÜKIKODA ESTOTRÜKK

TALLINN, SUUR KARJA 8

MASINALADU, AUTOMAAT TRÜKI-
MASINAD JA MOODSAD KIRJAD
GARANTEERIVAD HEA, KIIRE JA
MÕODUKATE HINDADEGA TÖÖ

TELEFON 445-25

Hind 30 senfi.

KÖRVER

SOKOLAAD KOMPVEKID KAKAO

EESTI
RAHVUSRAAMATUKOGU
AR